

MIĘDZYNARODOWY REGULAMIN EGZAMINÓW PSÓW POSZUKIWAWCZO-RATOWNICZYCH (SAR) IRO I FCI

OBOWIĄZUJĄCY OD 01.01.2025 r.

Wstęp

Poniższe standardy egzaminowania psów ratowniczych zostały stworzone wspólnie przez Komisję FCI/IRO dla psów ratowniczych i zatwierdzone przez Zarząd FCI oraz Zgromadzenie Ogólne IRO.

Zastępują wcześniej obowiązujące regulaminy psów ratowniczych IRO i FCI.

Poniższe standardy były omawiane i tworzone w języku niemieckim. Dla potrzeb tłumaczenia na inne języki oraz w przypadku wątpliwości, decydująca jest wersja niemieckojęzyczna.

Nie mniej niż 5 lat od wprowadzenia, zasady egzaminowania będą oceniane, zmieniane, dopasowywane lub rozszerzane na podstawie wniosków i doświadczeń wynikających z ich stosowania oraz aktualnych trendów.

Zmiany wymagają oficjalnego zatwierdzenia przez strony odpowiedzialne FCI oraz IRO. Poniższe standardy obowiązują wszystkie organizacje członkowskie/związki należące do FCI i IRO.

Są one uznawane za ogólnosiwiatową bazę dla organizacji ratowniczych służącą jako podstawa szkolenia psów poszukiwawczych i ratowniczych.

Test gotowości operacyjnej (MRT) jest zarządzany i przeprowadzany przez krajowe i międzynarodowe organizacje ratownicze.

Ze względów praktycznych w tekście będzie używane słownictwo w rodzaju męskim, ale dotyczy ono również kobiet.

Uwagi ogólne	
Cel i wykonanie	
Cel	Egzaminy psów ratowniczych mają na celu kwalifikowanie poszczególnych psów do dalszego szkolenia ratowniczego, zgodnie z zamiarem ich wykorzystywania. Pozytywne zaliczenie egzaminu jest dowodem na właściwie szkolenie psa, które umożliwi mu zostanie psem ratowniczym w konkretnej dyscyplinie. Jest to podstawą do kontynuowania szkolenia w ramach organizacji macierzystych ratowniczych.
Gotowość operacyjna	Ostateczna gotowość operacyjna jest określana i uznawana przez organizacje macierzyste. W tym celu psom i/lub przewodnikom mogą być stawiane dodatkowe wymagania, np. regularne powtarzanie określonych egzaminów lub testów, dodatkowa wiedza przewodnika – kursy łączności, wspinaczki, pierwszej pomocy, limity wieku dla przewodnika lub psa, egzaminy wytrzymałościowe, wymagania sprzętowe itp.
Przeprowadzanie egzaminów	Egzaminy psów ratowniczych mogą być organizowane w ciągu całego roku. Jeśli bezpieczeństwo ludzi i zwierząt nie może być zagwarantowane, egzaminów przeprowadzać nie wolno. Na większych imprezach, typu np. mistrzostwa kraju czy świata, ze względów logistycznych dopuszcza się wprowadzenie ograniczeń w zakresie liczby uczestników i planu egzaminów. Egzaminy psów ratowniczych mogą być przeprowadzane jako egzaminy tylko pracy węchowej lub tylko posłuszeństwa i sprawności we wszystkich dyscyplinach i klasach - zespół podchodzi wtedy tylko do jednej części testu. Egzaminy zdane tylko częściowo będą wpisywane do książeczek startowych z punktacją i oceną oraz komentarzem informującym o zdanej części, np.: RH-F B – zdana całość z oceną RH-F B, N – tylko praca węchowa RH-F B, UO – tylko posłuszeństwo i sprawność Zaliczenie egzaminu częściowego nie uprawnia do używania tytułu psa ratowniczego danej klasy i specjalności w odniesieniu do wymagań egzaminacyjnych, pokazów, wystaw, spełnienia wymogów hodowlanych itp. Aby uzyskać taki tytuł, trzeba zdać obie części egzaminu.

Ogólne skróty i definicje (stosowane w wersji polskojęzycznej)		
Organizacja	FCI	Międzynarodowa Organizacja Kynologiczna
	LAO	Krajowa Organizacja FCI (w Polsce ZKwP)
	IRO	Międzynarodowa Organizacja Psów SAR
	NRO	Krajowa Organizacja Psów SAR zrzeszona w IRO
Dokumenty Egzaminy	SAR	Międzynarodowy Regulamin Egzaminów Psów Ratowniczych
	RH-F	Egzamin psa SAR w kategorii - tropienie
	RH-FL	Egzamin psa SAR w kategorii - przeszukanie terenu
	RH-T	Egzamin psa SAR w kategorii - praca na gruzach
	RH-L	Egzamin psa SAR w kategorii - praca na lawinie
	RH-W	Egzamin psa SAR w kategorii - praca wodna
	RH-MT	Egzamin psa SAR w kategorii - mantrailing

Meldunek u sędziego	Zameldowanie się sędziemu przed pierwszym ćwiczeniem i odmeldowanie po ostatnim odbywa się w pozycji zasadniczej z psem na obroży i smyczy długości ok. 1m. Kamizelka poszukiwawcza, szelki, kamizelka ratunkowa są dozwolone tylko wtedy, gdy są wymagane i opisane w konkretnej części regulaminu. Przewodnik musi stosować się do poleceń sędziego i kierownika egzaminu. Każdy przewodnik musi podejść do obu części egzaminu, niezależnie od ilości uzyskanych wcześniej punktów. Egzamin jest zakończony po ogłoszeniu wyników i otrzymaniu książeczki startowej. Wcześniejsze opuszczenie egzaminów z powodu choroby, zranienia lub innej ważnej przyczyny musi być zgłoszone kierownikowi egzaminu. Rezygnacja bez wystarczającego wytłumaczenia prowadzi do dyskwalifikacji i jest wpisywana do książeczki startowej.
Dobrostan zwierząt	Należy przestrzegać przepisów dotyczących dobrostanu zwierząt, bezpieczeństwa i ochrony środowiska obowiązujących w kraju organizatora. Podczas trwania egzaminów niedozwolone są żadne formy przemocy. Z tego powodu, jakiegokolwiek przejawy przemocy lub brutalności w stosunku do psa będą sankcjonowane zgodnie z rozdziałem 2.6.
Odpowiedzialność	Przewodnik odpowiada za siebie i swojego psa w trakcie imprezy; za wszelkie możliwe wypadki. Właściciel psa ponosi wszelkie koszty związane z obrażeniami lub zniszczeniami spowodowanymi przez siebie lub swojego psa. Z tego powodu przewodnik powinien przedstawić kierownikowi egzaminu przed jego rozpoczęciem dowód ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej dla siebie i swojego psa. Wszystkie instrukcje sędziego lub organizatora są dobrowolnie akceptowane przez przewodnika i wykonywane na jego własne ryzyko.
Dozwolone pomoce	W trakcie pracy węchowej dozwolone są następujące pomoce „wsparcia taktycznego” w czasie szukania: <u>Gwizdek</u> – przed rozpoczęciem szukania sędzia musi być poinformowany o słyszalnych dźwiękach gwizdka; jeśli używany jest gwizdek, równoczesne komendy słowne są pomijane. <u>Woda i/lub gąbka</u> – są dozwolone w pracy węchowej za zgodą sędziego, gdy warunki zewnętrzne lub pogodowe tego wymagają, jednak nie bezpośrednio po i w trakcie oznaczania. <u>MT</u> – urządzenie GPS – jeśli sędzia jest poinformowany przed startem.
Pomoce niedozwolone	- GPS i inne urządzenia rejestrujące w trakcie pracy węchowej (u przewodnika) z wyjątkiem MT, - przedmioty motywujące, - jedzenie

2.3 Wymagania dla psa	
Wiek minimalny	Klasa V – 15 miesięcy Klasa A – 18 miesięcy Klasa B – 20 miesięcy Pies musi osiągnąć wymagany wiek minimalny w dniu egzaminu.
Identyfikacja psa	Pies, którego nie można zidentyfikować przy pomocy tatuażu lub mikroczipu nie może brać udziału w egzaminach.

Dopuszczenie do startu.	W egzaminach psów ratowniczych mogą brać udział psy niezależnie od rozmiaru, rasy czy rodowodu. Przewodnik może zdawać tylko 1 egzamin w danym dniu i tylko z dwoma psami w czasie całego wydarzenia. Pies może brać udział tylko w dwóch egzaminach w czasie imprezy i tylko w jednym w danym dniu. Kolejny egzamin można rozpocząć tylko wtedy, gdy poprzedni został zaliczony w całości. Wymagania dla klasy V – brak (przepisy NRO i LAO muszą być honorowane) Wymagania dla klasy A – zdana klasa V w tej samej dyscyplinie Wymagania dla klasy B – minimum 2 egzaminy w klasie A w tej samej dyscyplinie, z oceną minimum dobrą (G) L, W – minimum 1 egzamin w klasie A z oceną minimum dobrą Wszystkie klasy mogą być powtarzane dowolną ilość razy. Po niezaliczonym egzaminie pies może podejść do niego powtórnie najwcześniej po 5 dniach (w tej samej dyscyplinie). Po drugim zaliczeniu klasy A (z wyjątkiem L i W) z oceną min. dobrą w tej samej dyscyplinie, pies może następnego dnia podejść do klasy B w tej samej dyscyplinie, pod warunkiem spełnienia wymogu limitu wieku. Jeden pies nie może startować z różnymi przewodnikami w trakcie jednego wydarzenia. W imprezach z rankingiem, pies musi startować w najwyższej dotychczas uzyskanej klasie w danej dyscyplinie. Suki z cieżką mogą startować we wszystkich egzaminach, lecz muszą być trzymane z dala od innych uczestniczących psów i startują na końcu, jeśli jest to możliwe organizacyjnie. Suki w ciąży mogą startować do 21 dnia ciąży i najwcześniej 75 dni po urodzeniu szceniąt. Psy chore i potencjalnie zakaźne są wykluczone z udziału i nie mogą być wprowadzane na teren egzaminów.
Książeczka startowa	Książeczka startowa wydana przez organizację krajową jest obowiązkowa dla każdego uczestnika i musi być zarejestrowana przez FCI/LAO lub IRO/NRO. Musi być dostarczona do biura organizatora przed egzaminem. Wynik egzaminu jest wpisywany przez organizatora i sprawdzany oraz podpisywany przez sędziego. Dyskwalifikacja wpisywana jest do książki międzynarodowym „dis” lub odpowiednią uwagą z uzasadnieniem.
Szczepienia	Wymagane zaświadczenia o wykonaniu obowiązujących w kraju organizatora szczepień muszą być przedstawione kierownikowi egzaminu przed egzaminami.
Zachowania społeczne	Sędzia obserwuje temperament psa przed rozpoczęciem i w czasie egzaminu. Sędzia jest zobowiązany przerwać egzamin, gdy pies wykazuje oczywiste zachowania nieadekwatne lub zdyskwalifikować go w przypadku zachowania agresywnego i natychmiast poinformować o tym kierownika egzaminu. Oczywiste zachowania nieadekwatne to: - zachowania agresywne skierowane do obcych osób lub innych psów; - opuszczenie przewodnika lub terenu pracy.
Posłuszeństwo psa	Jeśli pies okazuje braki w zakresie posłuszeństwa, np. jest poza kontrolą przewodnika, sędzia daje przewodnikowi 3 szanse na przywołanie psa. Sędzia ma prawo przerwać pracę, gdy wyraźnie widać, że pies nie jest do niej wystarczająco przygotowany, wykazuje niewystarczającą chęć do pracy, w sposób oczywisty jest poza kontrolą przewodnika lub gdy zauważalne są wyraźne fizyczne ograniczenia.
Sprzęt	Kamizelka poszukiwawcza jest dozwolona z wyjątkiem gruzów. Lampki i/lub dzwonki są dozwolone. Jednak chodzi tu o migające światełka lub oświetlacze

	chemiczne, które pozwalają przewodnikowi widzieć psa, a nie latarki czy reflektorki na psie, które ułatwiałyby mu orientację w terenie. Mogą być używane zwykajne obroże, bez modyfikacji funkcjonalności. Obroża może być noszona przez psa albo przewodnik nosi ją ze sobą. Na gruzach zabronione są jakiekolwiek obroże, oprócz luźno założonych obroży medycznych (przeciwpasżytnicznych).
--	---

2.4 Infrastruktura	
Ogólne	By przeprowadzić egzamin, potrzebne są odpowiednie tereny, zgodne ze wszystkimi zapisami regulaminu. Decyzja o wejściu na teren do pracy wędchowej poza czasem trwania egzaminu należy do organizatora i sędziego.
Bezpieczeństwo	W celu unikania wypadków tereny pracy i przeszkody muszą być zgodne z zasadami BHP oraz stosownymi przepisami kraju organizatora. Sędzia może odmówić użycia terenu lub przeszkód, jeśli stwierdzi zagrożenie dla przewodnika lub psa.
Pomocnicy	Pomocnicy pozostają neutralni w czasie pracy psa, by go nie rozpraszać.

2.5 Sędziowie	
Autoryzacja	Egzaminy mogą być sędziowane tylko przez wykwalifikowanych sędziów, zatwierdzonych przez organizację patronacką gospodarza (FCI lub IRO). Obowiązują regulacje dotyczące sędziów w organizacji patronackiej.
Ogólnie	Decyzja sędziego jest ostateczna, protest jest możliwy tylko w przypadku naruszenia zasad regulaminu. W przypadku nieprzewidzianych wydarzeń, sędzia ma wolną rękę i może powtórzyć ćwiczenie lub dyscyplinę, jednak przewodnik nie może żądać powtórzenia ćwiczenia. Sędzia nie może oceniać psów, których jest właścicielem, ma je na wychowaniu lub utrzymuje. Obecny sędzia jest odpowiedzialny za sprawdzenie przed rozpoczęciem egzaminu wszystkiego, co jest w zakresie jego obowiązków – szczególnie przygotowania terenów i, jeśli to konieczne, wprowadzenia poprawek we współpracy z kierownikiem egzaminu. Jeśli poprawki nie są możliwe, sędzia podejmuje ostateczną decyzję o zgodzie na przeprowadzenie egzaminów. Sędziowie są wyposażeni w niezbędny ubiór ochronny do pracy, w szczególności kaski i obuwie ochronne na gruzach.

2.6 Ostrzeżenie/Przerwanie pracy/Dyskwalifikacja	
Ostrzeżenie, przerwanie pracy lub dyskwalifikacja wydane przez sędziego muszą być ogłoszone ustnie przewodnikowi i natychmiast po wystąpieniu przyczyn podjęcia stosownej decyzji.	
2.6.1 Ostrzeżenie	
Przyczyny	- niestosowanie się do poleceń sędziego; - niedozwolona pomoc lub dotykanie psa w czasie pracy wędchowej lub posłuszeństwa i sprawności, z wyjątkiem nagradzania; - niesportowe zachowanie; - zaniechanie wykonania ćwiczenia lub jego części
Procedura	Pierwsze ostrzeżenie powoduje odjęcie 5 punktów, drugie - przerwanie zdawanej aktualnie części egzaminu.

2.6.2 Przerwanie	
Przyczyny	- opuszczenie przez psa terenu egzaminów i brak reakcji na 3 próby przywołania przez przewodnika, - niewykonanie przez psa komendy po trzecim poleceniu przewodnika, - niewystarczające przygotowanie, - brak chęci/motywacji do pracy, - wady temperamentu, - wyraźne ograniczenia fizyczne psa i/lub przewodnika, - drugie ostrzeżenie, - motywowanie jedzeniem lub przedmiotami w trakcie pracy, - drugie fałszywe oznaczenie.
Procedura	Jeśli dana część egzaminu zostanie przerwana przez sędziego, jest ona uznana za niezdaną. Punkty uzyskane do momentu przerywania pracy są zaliczane po obligatoryjnym odjęciu punktów karnych: 61 punktów w pracy węchowej i 31 za posłuszeństwo i sprawność. Uczestnik przystępuje do kolejnej części egzaminu, jeśli jest przewidziana, według planu.
2.6.3 Dyskwalifikacja	
Przyczyny	- niesportowe zachowanie przewodnika przed, w czasie lub po teście, - użycie siłowych pomocy szkoleniowych na terenie egzaminów i w pobliżu, - agresywne zachowanie psa w stosunku do ludzi i/lub zwierząt, - zranienie pozoranta, - opuszczenie egzaminów bez podania przyczyny
Procedura	Dyskwalifikacja prowadzi do natychmiastowego przerywania egzaminu. Za egzamin nie przyznaje się żadnych punktów. Dyskwalifikacja wpisywana jest z uzasadnieniem do książeczki startowej i listy wyników. Sędzia sporządza pisemny raport, przesyłany do IRO lub odpowiedniej organizacji FCI. Ewentualne decyzje dotyczące dalszego postępowania pozostają w rękach tych organizacji. Dozwolone jest profilaktyczne zawieszenie zespołu przez IRO, NRO lub LAO do czasu zakończenia postępowania.

2.7 Sankcje i protesty	
Protest	Protest może być wniesiony tylko z powodu naruszenia zasad regulaminu, a nie z powodu decyzji sędziego. Przewodnik, który chce złożyć protest, ma taką możliwość w dniu podjęcia decyzji przez sędziego. Do pół godziny od zakończenia pracy sędziego (zejście z terenu ostatniego psa) należy złożyć umotywowany protest pisemnie do kierownika egzaminu wraz z kaucją w wysokości 300 euro. Jeśli protest nie zostanie uznany, kaucja pozostaje w organizacji gospodarza.
Organ rozpatrujący protest	Protest jest rozpatrywany przez kierownika egzaminu i przeprowadzającego egzamin sędziego. W razie braku porozumienia, sprawa przekazywana jest do organizacji patronackiej organizatora, która podejmuje ostateczną decyzję. W imprezach wyższej rangi, tryb postępowania powinien być wcześniej określony i dostępny.
Rozpatrzenie protestu	Rozpatrzenie protestu powinno nastąpić natychmiast po uzyskaniu o nim informacji. Można przepytąć świadków. Decyzja organu rozpatrującego protest jest decyzją ostateczną.

3 Wykonanie i ocena egzaminu	
3.1	Zasady ogólne
	Ocena egzaminu jest przeprowadzana zgodnie z zasadami podanymi w regulaminie i zapisywana jako punktacja i ocena. Ocena i odpowiednia punktacja muszą odzwierciedlać wykonanie ćwiczeń. W imprezach z rankingiem, w przypadku remisu, wyższą lokatę uzyskuje pies, który uzyskał wyższy wynik w pracy węchowej. W ostatecznym wyniku podaje się tylko całkowite punkty. Nie oznacza to, że nie można przyznawać punktów częściowych za poszczególne ćwiczenia. Jeśli suma punktów nie jest całkowita, należy ją zaokrąglić w górę lub w dół, zależnie od ogólnego wrażenia pracy zespołu w danej części egzaminu. Egzamin jest uznawany za zdany, jeśli pies uzyska minimum 70% punktów możliwych do zdobycia w każdej części. Należy wziąć pod uwagę, że jeśli jakiś błąd powtarza się w ciągu całej pracy (np. krzywy siad przy pozycji zasadniczej), to nie należy go mocno punktować w każdym ćwiczeniu. Tego rodzaju błąd może zostać ujęty i omówiony podczas ogólnej oceny końcowej.

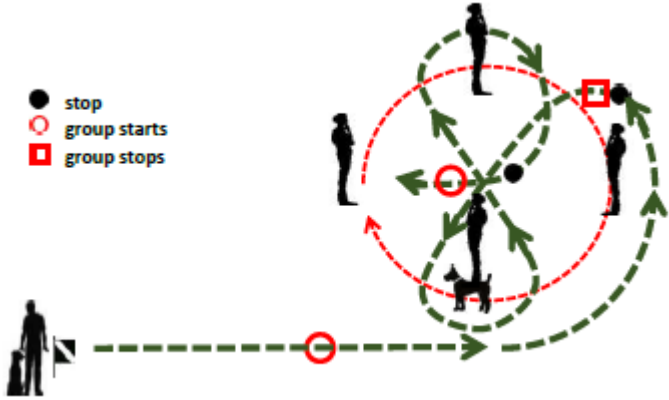
3.2	Klucz do punktacji i oceny końcowej									
	Doskonała	Bardzo dobra			Dobra		Dostateczna		Niedostateczna	
	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min
	100%	96%	95%	90%	89%	80%	79%	70%	69%	0%
5	5,0	5,0	4,5	4,5	4,0	4,0	3,5	3,5	3,0	
10	10,0	10,0	9,5	9,0	8,5	8,0	7,5	7,0	6,5	
15	15,0	14,5	14,0	13,5	13,0	12,0	11,5	10,5	10,0	
20	20,0	19,5	19,0	18,0	17,5	16,0	15,5	14,0	13,5	
30	30,0	29,0	28,5	27,0	26,5	24,0	23,5	21,0	20,5	
40	40,0	38,5	38,0	36,0	35,5	32,0	31,5	28,0	27,5	
50	50,0	48,0	47,5	45,0	44,5	40,0	39,5	35,0	34,5	
60	60,0	57,5	57,0	54,0	53,5	48,0	47,5	42,0	41,5	
70	70,0	67,0	66,5	63,0	62,5	56,0	55,5	49,0	48,5	
80	80,0	76,5	76,0	72,0	71,5	64,0	63,5	56,0	55,5	
100	100	96,0	95,5	90,0	89,5	80,0	79,5	70,0	69,0	
200	200	191,0	190,5	180,0	179,5	160,0	159,5	140,0	139,5	
300	300	286,0	285,5	270,0	269,5	240,0	239,5	210,0	209,5	

3.3 Wykonanie i ocena - posłuszeństwo i sprawność	
Ogólne	Sędzia może odrzucić teren lub przeszkody, jeśli uzna je za niezgodne z regulaminem. Do przeprowadzenia egzaminu z posłuszeństwa i sprawności konieczne jest zapewnienie terenu odpowiedniej wielkości. L - płaski, częściowo lub całkowicie wyratrakowany lub wyrównany zaśnieżony teren odpowiedniej wielkości
Znaczniki	Należy oznaczyć miejsca zgodnie z opisami lub szkicami do konkretnych ćwiczeń. Układ przeszkód i ćwiczeń jest ustalany przez sędziego, który dostosowuje je do lokalnych warunków. Jest to istotne szczególnie dla ćwiczeń: „Warowanie z rozpraszaniem”, „Meldunek i zachowania społeczne” i „Sterowanie na odległość”. W porozumieniu z sędzią należy oznaczyć pozycje początkowe dla odnośnych ćwiczeń. Gdy jest mowa o krokach, należy przyjąć: 1 krok = 0,7 m.
Losowanie i kolejność ćwiczeń	V - nie ma losowania kolejności ćwiczeń A, B - kolejność ćwiczeń jest losowana przed rozpoczęciem egzaminu i jest taka sama dla wszystkich uczestników. "Meldunek i zachowania społeczne" oraz „Chodzenie przy nodze” wykonywane są jako pierwsze i drugie ćwiczenie, a „Warowanie z rozpraszaniem” jako ostatnie. Wszystkie ćwiczenia sprawności są zintegrowane jako blok w jednym losie. Sędzia określa kolejność ćwiczeń ze sprawności w bloku. Losowanie obejmuje więc: - kontrolę na odległość, - aportowanie na płaskim, - noszenie i przekazywanie, - sterowanie na odległość, - blok sprawnościowy (drabina, kładka lub huśtawka, tunel) Nie ma losowania w kategorii W.

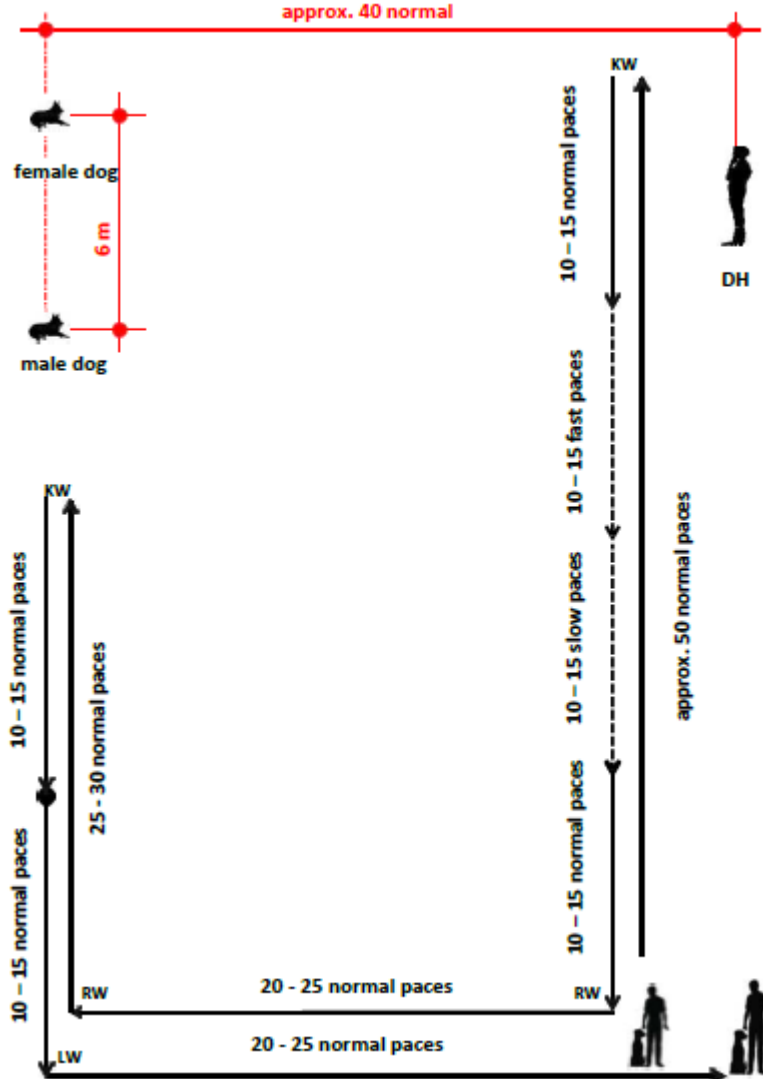
3.3.1 Ocena przewodnika i psa	
Ogólne - przewodnik	- zachowanie przewodnika, - praca zespołowa, - pod uwagę brana jest również sportowa postawa przewodnika. Postawa rozkroczna przewodnika jest generalnie błędna i obniża ocenę danego ćwiczenia.
Ogólne - pies	Radość z pracy, posłuszeństwo, sterowność, ruchliwość/mobilność, sprawność, wytrzymałość i wrażenie ogólne.
Komendy	Wybór komend (słowne, optyczne) należy do przewodnika, jednak muszą być one krótkie. Imię psa jest uważane za komendę słowną. Jeśli pies potrzebuje powtórzenia komendy słownej i/lub optycznej, by wykonać ćwiczenie lub jego część, obniża to ocenę o dwa stopnie. Jeśli pies odmówi wykonania ćwiczenia na przyrządzie lub na placu, otrzymuje 0 punktów. Powtórzenie przeszkody lub ćwiczenia jest niedozwolone. Jeśli pies wymaga trzeciej komendy słownej i/lub optycznej, by wykonać ćwiczenie, ćwiczenie jest oceniane jako niedostateczne. Jeśli pies nie wykona polecenia po trzeciej komendzie, ćwiczenie jest przerywane i oceniane na 0 punktów. Między kolejnymi komendami należy zachować 3-sekundowe przerwy.

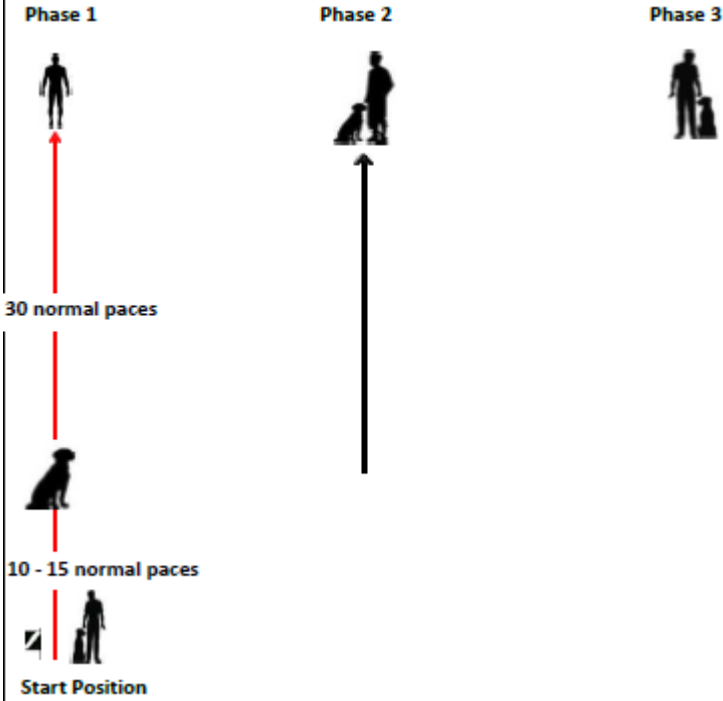
	Decyzją przewodnika jest użycie jednego rodzaju komendy; jeśli używa obu, powinny być wydane jednocześnie. Zachowanie psa niezgodne z komendą obniża odpowiednio ocenę. Brak użycia komendy słownej/optycznej nie wpływa negatywnie na ocenę.
Pomoce	Dodatkowe komendy słowne/optyczne lub pomoc ciałem, a także inne ukryte pomoce odpowiednio obniżają ocenę.
Przemieszczanie się psa z przewodnikiem	Pies powinien pracować w naturalnym tempie. Idzie blisko przewodnika na wysokości jego kolana, uważnie, radośnie, blisko i prosto. Kiedy przewodnik się zatrzymuje, pies natychmiast siada prosto i blisko.
Pozycje	Po wydaniu komendy słownej/optycznej pies musi przyjąć zadaną pozycję szybko, bez wahania, prosto i uważnie.
Zwrot w tył i pozycja zasadnicza	Zwrot w tył wykonywany jest przez przewodnika w lewo, o 180° w miejscu. Pies może go wykonać na dwa sposoby: - przejście w prawo za przewodnikiem, - zwrot w lewo o 180° w miejscu. Pozycja zasadnicza może być wykonana przed przewodnikiem lub blisko za nim.
Powtarzane błędy	Drobne błędy w czasie całej pracy, np. krzywy siad przy nodze, nie powinny być ostro oceniane przy każdym ćwiczeniu, ale wzięte pod uwagę przy ocenie końcowej jako wrażenie ogólne.
3.3.2 Rozpoczęcie i zakończenie ćwiczenia	
Wykonanie	Każde ćwiczenie z posłuszeństwa i sprawności zaczyna się i kończy przyjęciem pozycji zasadniczej na polecenie sędziego. W pozycji zasadniczej pies siedzi blisko i prosto, po lewej stronie przewodnika, ramię psa znajduje się blisko kolana przewodnika. Nieprzestrzeganie tych wytycznych skutkuje obniżeniem oceny. Jeśli przewodnik opuści swoją pozycję w czasie ćwiczenia bez zgody sędziego lub gdy ćwiczenie na to nie pozwala, ocena jest stosownie obniżana. Pies musi wykonywać ćwiczenia szybko i radośnie. Pies musi wykonać każdą pozycję zasadniczą na początku ćwiczenia i przy każdym zatrzymaniu przewodnika samodzielnie, bez komendy. W sprawności wszystkie ćwiczenia zaczynają się pozycją zasadniczą w odległości ok. 2 kroków przed przeszkodą i kończą pozycją zasadniczą za przeszkodą, chyba że w opisie ćwiczenia jest inaczej. Krótkie nagradzanie psa po zakończeniu ćwiczenia jest dozwolone. Przejście do pozycji zasadniczej z pozycji „do mnie” może być zrobione blisko za lub przed przewodnikiem.

3.3.3 Ćwiczenia z posłuszeństwa i sprawności			
F/FL/T/MT	klasa V	klasa A	klasa B
	1. meldunek 10 pkt 2. chodzenie na smyczy 15 pkt 3. zatrzymanie na siad i przywołanie 10 pkt 4. zmiana pozycji 15 pkt 5. warowanie z rozpraszaniem 10 pkt 6. noszenie i przekazywanie 10 pkt 7. sterowanie na odległość 10 pkt 8. tunel 10 pkt 9. drewniana kładka 10 pkt	1. meldunek 5 pkt 2. chodzenie bez smyczy 10 pkt 3. kontrola na odległość 15 pkt 4. aportowanie 10 pkt 5. noszenie i przekazywanie 10 pkt 6. sterowanie na odległość 15 pkt 7. niestabilna kładka 10 pkt 8. drabina pozioma 10 pkt 9. tunel 5 pkt 10. warowanie z rozpraszaniem 10 pkt	1. meldunek 5 pkt 2. chodzenie bez smyczy 10 pkt 3. kontrola na odległość 15 pkt 4. aportowanie 10 pkt 5. noszenie i przekazywanie 10 pkt 6. sterowanie na odległość 15 pkt 7. swing 10 pkt 8. drabina pozioma 10 pkt 9. tunel 5 pkt 10. warowanie z rozpraszaniem 10 pkt
Razem	100 pkt	100 pkt	100 pkt
L	klasa V	klasa A	klasa B
	1. meldunek 10 pkt 2. chodzenie na smyczy 15 pkt 3. zatrzymanie na siad i przywołanie 10 pkt 4. zmiana pozycji 15 pkt 5. warowanie z rozpraszaniem 10 pkt 6. noszenie i przekazywanie 10 pkt 7. sterowanie na odległość 10 pkt 8. Podążanie śladem nart w głębokim śniegu 10 pkt 9. transport 10 pkt	1. meldunek 5 pkt 2. chodzenie bez smyczy 10 pkt 3. kontrola na odległość 15 pkt 4. aportowanie 10 pkt 5. sterowanie na odległość 20 pkt 6. noszenie i przekazywanie 10 pkt 7. warowanie z rozpraszaniem 10 pkt 8. Podążanie śladem nart w głębokim śniegu 10 pkt 9. transport 10 pkt	1. meldunek 5 pkt 2. chodzenie bez smyczy 10 pkt 3. kontrola na odległość 15 pkt 4. aportowanie 10 pkt 5. sterowanie na odległość 20 pkt 6. noszenie i przekazywanie 10 pkt 7. warowanie z rozpraszaniem 10 pkt 8. Podążanie śladem nart w głębokim śniegu 10 pkt 9. transport 10 pkt
Razem	100 pkt	100 pkt	100 pkt
W	klasa V	klasa A	klasa B
	1. pływanie na dystansie 20 pkt 2. meldunek 10 pkt 3. chodzenie na smyczy 10 pkt 4. zmiana pozycji 15 pkt 5. warowanie z rozpraszaniem 10 pkt 6. wejście i pływanie na desce 15 pkt 7. noszenie i przekazywanie 10 pkt 8. transport łódką 10 pkt	1. pływanie na dystansie 20 pkt 2. meldunek 5 pkt 3. chodzenie bez smyczy 5 pkt 4. kontrola na odległość 10 pkt 5. noszenie i przekazywanie 10 pkt 6. warowanie z rozpraszaniem 10 pkt 7. aport z wody 10 pkt 8. wejście i pływanie na desce 10 pkt 9. sterowanie na odległość 10 pkt 10. transport łódką 10 pkt	1. pływanie na dystansie 20 pkt 2. meldunek 5 pkt 3. chodzenie bez smyczy 5 pkt 4. kontrola na odległość 10 pkt 5. noszenie i przekazywanie 10 pkt 6. warowanie z rozpraszaniem 10 pkt 7. sterowanie na odległość 10 pkt 8. wejście i pływanie na desce 10 pkt 9. aport z wody, start z łódki 10 pkt 10. transport łódką 10 pkt
Razem	100 pkt	100 pkt	100 pkt

3.3.4 Meldunek i zachowania społeczne	
Wszystkie egzaminy z posłuszeństwa i sprawności	
	
Dozwolone komendy	1 słowna lub optyczna do chodzenia przy nodze przy każdym ruszaniu 1 słowna lub optyczna do sprawdzania czipa
Wszystkie klasy	Obydwa psy pozostają na smyczy!

Miejsce ćwiczenia	Do tego ćwiczenia zalecane jest oznakowanie dwóch okręgów o promieniu 2 m oraz 3 m, w dogodnym miejscu. Grupa pozostaje w wewnętrznym kole, przewodnik z psem porusza się wzdłuż zewnętrznego okręgu - dystans między grupą a przewodnikiem wynosi 1m. Grupa musi składać się z 3 osób i każdorazowo z jednego z dwóch zdających psów. Grupa porusza się zgodnie z ruchem wskazówek zegara, ruszając i zatrzymując się zgodnie z poleceniami sędziego lub komisarza.
Wykonanie ćwiczenia	Na polecenie sędziego lub kierownika egzaminu oba zdające zespoły podchodzą do miejsca meldunku. Tutaj psy, pozostające na smyczach, muszą samodzielnie przyjąć pozycję zasadniczą. Przewodnicy meldują się i sprawdzane są czipy. Następnie sprawdzane jest zachowanie społeczne w grupie. Jeden z psów zajmuje miejsce w grupie, podczas gdy drugi wykonuje zadanie. Potem następuje zmiana. Przed wejściem przewodnika do grupy, grupa zatrzymuje się na polecenie sędziego. Z pozycji zasadniczej zespół idzie normalnym krokiem przeciwnie do ruchu wskazówek zegara dookoła poruszających się po okręgu osób tak, by zdający pies spotkał psa z grupy. Zespół zatrzymuje się samodzielnie, a grupa w tym czasie kontynuuje marsz tak, by minęła go przynajmniej jedna osoba i pies z grupy. Na polecenie sędziego grupa się zatrzymuje. Wtedy przewodnik przechodzi ze swoim psem przez grupę robiąc "ósemkę" wokół zespołu z psem i jeszcze jednej osoby (zgodnie ze schematem). Następnie przewodnik zatrzymuje się wewnątrz grupy, a grupa znów zaczyna się poruszać na polecenie sędziego. Wtedy przewodnik opuszcza grupę. Następnie zespoły zamieniają się miejscami i drugi zdający zespół wykonuje ćwiczenie w ten sam sposób. Gdy oba zespoły zakończą ćwiczenie, jeden przemieszcza się na miejsce warowania, podczas gdy drugi na miejsce startu do chodzenia przy nodze.
Ocena	W grupie pies musi poruszać się na luźnej smyczy i pokazać swoje umiejętności społeczne. Brak koncentracji, chodzenie na napiętej smyczy, a także dodatkowe komendy odpowiednio obniżają ocenę Jeśli pies okaże agresję i zaatakuje psa w grupie bądź człowieka, zostanie zdyskwalifikowany.
3.3.5 Chodzenie przy nodze	
Wszystkie kategorie	Chodzenie przy nodze na smyczy - RH-F, FL, T, L, MT, W - klasa V Chodzenie przy nodze bez smyczy - RH-F, FL, T, L, MT, W - klasa A i B
Dozwolone komendy	1 krótka słowna lub optyczna komenda do chodzenia przy nodze, która może być podana przy każdym ruszeniu oraz zmianie tempa
Wykonanie	Polecenie do rozpoczęcia ćwiczenia wydaje sędzia. Pozostałe elementy, jak zwroty, zatrzymania, zmiany tempa itd., są wykonywane bez wskazówek sędziego czy komisarza egzaminu. Na początku zespół idzie 50 kroków prosto linią środkową, normalnym tempem, bez zatrzymywania się. Po zwrocie w tył i 10-15 krokach w normalnym tempie, zespół prezentuje po minimum 10 kroków w tempie szybkim i wolnym. Zmiana tempa z biegu do wolnego musi być wykonana bez kroków pośrednich. Zmiany tempa muszą być wyraźnie rozpoznawalne w chodach psa i przewodnika. Pozostałą część ćwiczenia zespół pokonuje normalnym tempem i wykonuje: zwrot o 90°, 20-25 kroków, drugi zwrot 90° – 25 – 30 kroków, zwrot w tył, kolejne 10 - 15 kroków i zatrzymanie w pozycji zasadniczej. Następnie kolejne 10 – 15 kroków, zwrot 90°, 20 – 25 kroków normalnym tempem i wraca na początek linii środkowej, gdzie przyjmuje pozycję zasadniczą.

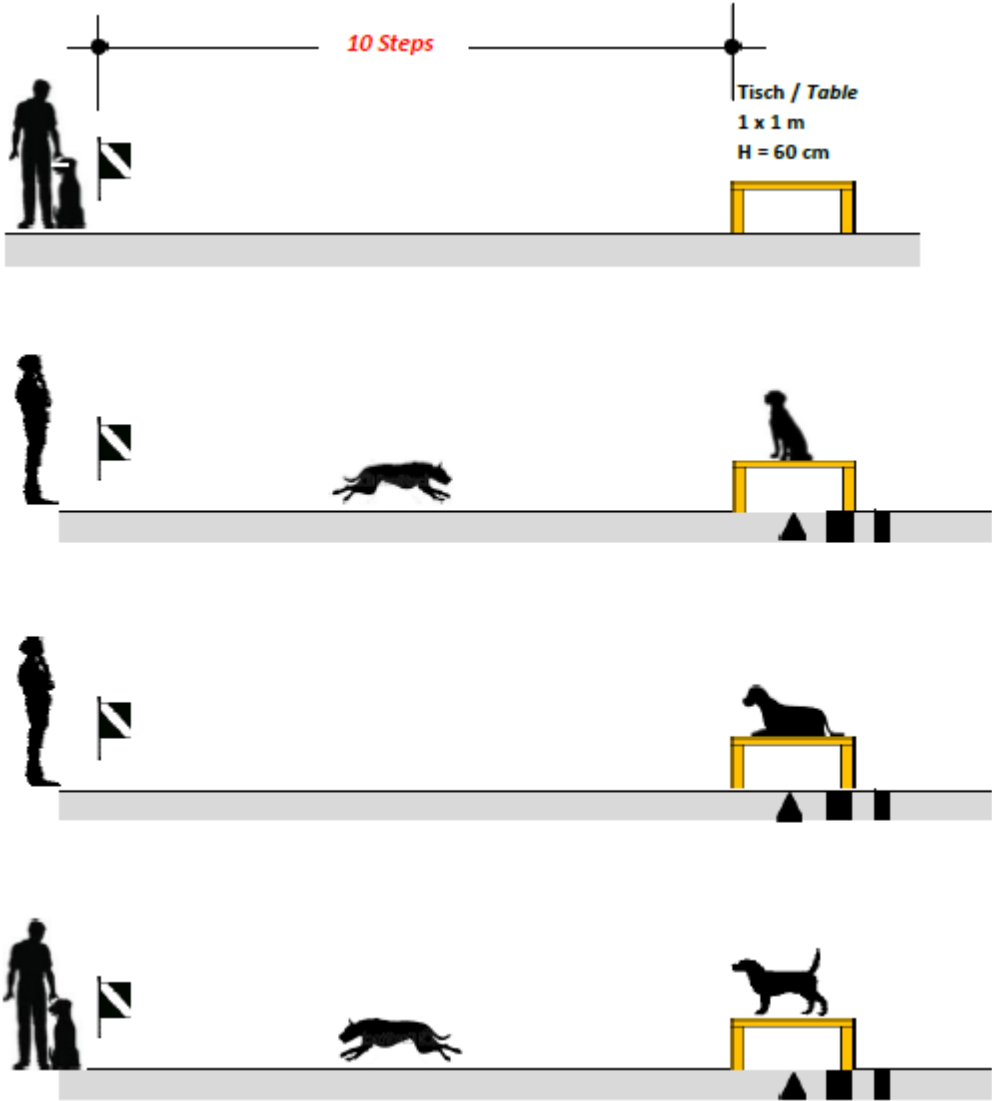
Ocena	Wyprowadzanie, odchodzenie na boki, zostawianie w tyle, powolne lub niepewne siadanie, napinanie smyczy, zachowanie uległe psa, brak entuzjazmu, a także dodatkowe komendy słowne i/lub optyczne i pomoc ciałem odpowiednio obniżają ocenę.
	 The diagram illustrates a rectangular training track with the following specifications: Top Boundary: A red line labeled "approx. 40 normal" paces. Left Boundary: A vertical line with a "female dog" at the top and a "male dog" at the bottom, separated by a "6 m" distance. Right Boundary: A vertical line with a "DH" (Dog Handler) at the top and two human figures at the bottom. Track Segments and Turns: Left Side: A solid line with a "KW" (turn back) at the top, followed by "10 - 15 normal paces", a "25 - 30 normal paces" segment, and a "10 - 15 normal paces" segment ending at a "RW" (turn right) mark. Bottom: A solid line labeled "20 - 25 normal paces" connecting the two "RW" marks. Right Side: A solid line with a "RW" at the bottom, followed by "10 - 15 normal paces", a dashed line labeled "approx. 50 normal paces", and another "10 - 15 fast paces" segment ending at a "KW" at the top. Miejsca do warowania dla psa i suki oraz miejsce dla przewodnika są przykładowe i powinny być wyznaczone zgodnie z warunkami na miejscu. RW = zwrot w prawo LW = zwrot w lewo KW = zwrot w tył

3.3.6 Siad w marszu i przywołanie	
	RH - F, FL, T, L, MT - klasa V
Miejsce ćwiczenia	Miejsce rozpoczęcia ćwiczenia określone jest przez sędziego
	 The diagram illustrates the 'Siad w marszu i przywołanie' (Sit during march and recall) exercise. It shows three phases: Phase 1 (Start Position), Phase 2, and Phase 3. In Phase 1, a handler and a dog are shown. A red arrow indicates the dog moving forward 30 normal paces, and a black arrow indicates the handler moving forward 10-15 normal paces. In Phase 2, the handler is sitting and the dog is sitting next to them. In Phase 3, the handler is standing and the dog is sitting next to them.
Dozwolone komendy	1 słowna lub optyczna do chodzenia przy nodze 1 słowna lub optyczna do zatrzymania na "siad" 1 słowna lub optyczna do przywołania 1 słowna lub optyczna do pozycji zasadniczej
Wykonanie	Z pozycji zasadniczej, przewodnik z psem bez smyczy idzie prosto przed siebie. Po 10-15 krokach, na komendę słowną i/lub optyczną, pies musi usiąść w kierunku ruchu, bez odwracania się przewodnika i przerywania przez niego marszu. Po kolejnych ok. 30 krokach przed siebie, przewodnik zatrzymuje się i odwraca do psa, który spokojnie siedzi. Na polecenie sędziego przewodnik przywołuje psa komendą słowną lub optyczną. Pies powinien przybiec z radością i w szybkim tempie i usiąść blisko przed przewodnikiem. Po ok. 3 sek. przewodnik podaje psu komendę do przyjęcia pozycji zasadniczej.
Ocena	Jeśli pies położy się lub stoi po komendzie "siad", ocena jest obniżana o 5 pkt. Błędy w wykonaniu, wolne siadanie, niespokojne siedzenie, wolne przybieganie, błędy przy siadaniu i zakończeniu ćwiczenia, a także dodatkowe komendy lub pomoc ciałem odpowiednio obniżają ocenę.

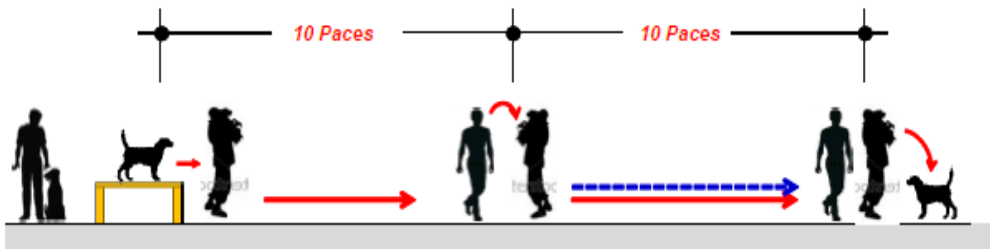
3.3.7	Kontrola na odległość
	RH-F, FL, T, MT, W; klasa A i B
Miejsce	Kolejność komend w klasie A - siad, przywołanie, waruj, przywołanie; w klasie B – siad, przywołanie, waruj, stój, przywołanie.
Dozwolone komendy	1 słowna komenda do ruszenia 1 słowna lub optyczna komenda do siadania 1 słowna lub optyczna komenda do przywołania 1 słowna i/lub optyczna komenda do zawarowania 1 słowna i/lub optyczna komenda do pozycji "stój" - klasa B 1 słowna lub optyczna komenda do przywołania 1 słowna lub optyczna komenda do przyjęcia pozycji zasadniczej
Wykonanie	Z pozycji zasadniczej przewodnik z psem bez smyczy idzie prosto przed siebie. Po 10 – 15 krokach, pies musi błyskawicznie usiąść, na jedną komendę słowną lub

	optyczną przewodnika, który nie może zmienić kroku, ani się obejrzeć. Po kolejnych 40 krokach na wprost, przewodnik zatrzymuje się i odwraca twarzą do psa. Na polecenie sędziego przewodnik przywołuje psa jedną komendą słowną lub optyczną. Pies powinien biec w kierunku przewodnika radośnie i szybko. W połowie dystansu między psem a przewodnikiem, przewodnik wydaje 1 komendę słowną i/lub optyczną do warowania – pies musi się natychmiast położyć.		
Klasa A	Na kolejne polecenie sędziego, przewodnik przywołuje psa jedną komendą słowną lub optyczną do pozycji "do mnie" (pies siada przed przewodnikiem).		
Klasa B	Na polecenie sędziego pies musi wykonać polecenie „stój” – na jedną komendę słowną i/lub optyczną. Na kolejne polecenie sędziego przewodnik przywołuje psa jedną komendą słowną lub optyczną do pozycji „do mnie”.		
Klasa A i B	Pies musi przybiec radośnie i w szybkim tempie i usiąść blisko przed przewodnikiem. Po ok. 3 sek przewodnik daje psu komendę do przyjęcia pozycji zasadniczej.		
Ocena	Jeśli odległość między podaniem komendy a miejscem przyjęcia przez psa pozycji leżącej przewyższa 10 kroków, ćwiczenie może być ocenione maksymalnie dostatecznie.		
	Klasa A - ocena częściowa:	F, FL, T, MT	W
	Część 1 - początkowa pozycja zasadnicza, start, przyjęcie i utrzymanie pozycji "siad"	6pkt	4pkt
	Część 2 - podejście, przyjęcie i utrzymanie pozycji "waruj"	5pkt	3pkt
	Część 3 - podejście, siad przed przewodnikiem, pozycja zasadnicza	4pkt	3pkt
	Klasa B - ocena częściowa:	F, FL, T, MT	W
	Część 1 - początkowa pozycja zasadnicza, start, przyjęcie i utrzymanie pozycji "siad"	6pkt	4pkt
	Część 2 - podejście, przyjęcie i utrzymanie pozycji "waruj"	5pkt	3pkt
	Część 3 - przyjęcie i utrzymanie pozycji "stój", podejście, siad przed przewodnikiem, pozycja zasadnicza	4pkt	3pkt

3.3.8	Zmiana pozycji
	RH-F, FL, T, L, MT, W; klasa V
Miejsce	RH-F, FL, T, MT - Zmiany pozycji są prezentowane na stoliku 100 x 100cm, wys. 60 cm RH-L - zmiany pozycji prezentowane są na śnieżnym bloku, naturalnym podwyższeniu lub stoliku (100x100cm, wys. 60 cm) RH-W - zmiany pozycji mogą być również prezentowane na desce surfingowej lub supie.
Dozwolone komendy	1 słowna i/lub optyczna komenda do wskoczenia i pozostania na stoliku 1 słowna i/lub optyczna komenda dla każdej pozycji 1 słowna lub optyczna komenda do przywołania 1 słowna lub optyczna komenda do przyjęcia pozycji zasadniczej
Wykonanie	10 kroków od stolika przewodnik z psem przyjmują pozycję zasadniczą. Z tego miejsca przewodnik wysła psa na stolik na komendę słowną/optyczną. Pies musi wskoczyć bez wahania na stolik i pozostać tam. Na polecenie sędziego należy zademonstrować następujące pozycje – „siad”, „waruj”, „stój”. O kolejności pozycji decyduje przewodnik. Na koniec ćwiczenia pies jest przywoływany do przewodnika na polecenie sędziego i ma usiąść przed przewodnikiem, a po następnej komendzie słownej przyjąć pozycję zasadniczą.

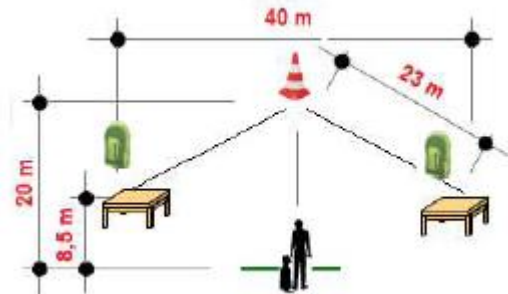
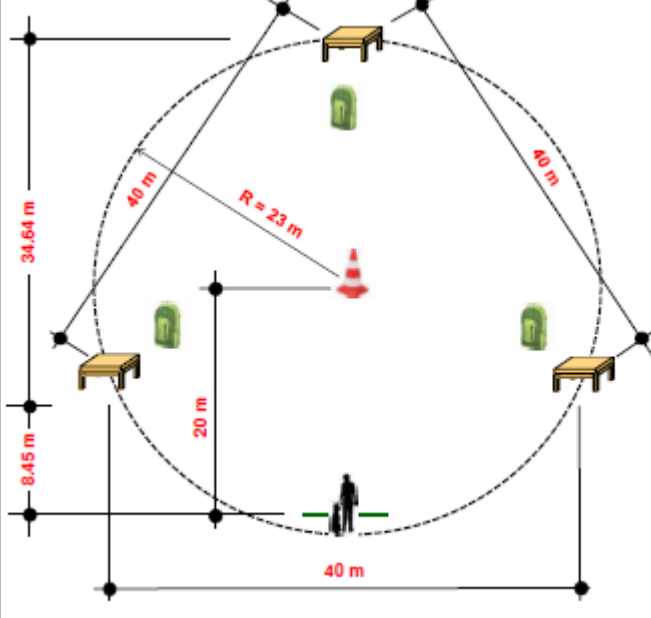
	 Tisch / Table 1 x 1 m H = 60 cm
Ocena	Jeśli pies nie przyjmie zadanej pozycji, pozycja jest błędna lub pies nie pozostaje na miejscu po przyjęciu pozycji, ocena jest obniżana o 4 punkty dla RH-F, FL, T, L, MT lub 3 punkty dla RH-W. Jeśli pies zeskoczy ze stolika za wcześnie, ćwiczenie jest oceniane jako niedostateczne. Wahanie przed wskoczeniem, wolne przywołanie, błędy w siadaniu i zakończeniu ćwiczenia, także dodatkowe komendy lub pomoc ciałem przez przewodnika obniżają odpowiednio ocenę.

3.3.9	Noszenie i przekazywanie
	RH-F, FL, T, L, MT, W
Miejsce	- 1 stolik lub podwyższenie - 1 oznaczone miejsce do przekazania psa - 1 oznaczone miejsce do zakończenia

	Klasa V
Dozwolone komendy	1 komenda słowna i/lub optyczna do wskoczenia na stół z pozycji zasadniczej; 1 komenda słowna lub optyczna do przywołania; 1 komenda słowna lub optyczna do przyjęcia pozycji zasadniczej.
Wykonanie	Do ćwiczenia potrzebny jest pomocnik. Z pozycji zasadniczej pies na komendę słowną i/lub optyczną wskakuje na stół, skąd przewodnik bierze go na ręce, niesie 10 kroków przed siebie i przekazuje pomocnikowi. Podczas noszenia pies musi mieć możliwość swobodnego ruszania ogonem. Przewodnik powinien być w stanie nieść swojego psa. Jeśli przewodnik nie jest w stanie nieść swojego psa, podniesienie ze stolika, noszenie i przekazywanie psa wykonuje pomocnik. Przewodnik idzie obok niego do miejsca przekazywania i tu następuje druga część ćwiczenia.
Klasa V	Po przejściu, pomocnik niesie psa 10 kroków prosto z głową psa zwróconą w stronę przewodnika, który idzie obok. Przewodnik może mówić do psa. Po postawieniu psa przez pomocnika, przewodnik kończy ćwiczenie pozycją zasadniczą.
Klasa A i B	Po przejściu psa, pomocnik idzie prosto dalsze 10 kroków i stawia psa na ziemi; w tym czasie przewodnik zatrzymuje się i pozostaje w miejscu. Pies musi pozostać w miejscu do czasu, aż przewodnik, na polecenie sędziego, zawoła go komendą słowną. Pies musi przybiec szybko i radośnie i usiąść blisko przed przewodnikiem, po ok. 3 sek., na komendę słowną pies przyjmuje pozycję zasadniczą.
Ocena	Jeśli pies nie współpracuje, jest niespokojny podczas noszenia, lekko warczy lub wyrwa się, kiedy jest podnoszony lub stawiany na ziemi, ocena jest odpowiednio obniżana. Jeśli pies zeskoczy podczas noszenia, ćwiczenie jest oceniane jako niedostateczne. Jeśli pies opuści pomocnika po postawieniu, ale przed pozwoleniem sędziego, ćwiczenie może zostać ocenione maksymalnie dostatecznie.

3.3.10 Aport na płaskim podłożu	
	RH-F, FL, T, L, MT; klasa A i B
Miejsce	Punkt startowy jest wyznaczony przez sędziego
Dozwolone komendy	- 1 słowna lub optyczna komenda do wysłania po aport - 1 słowna lub optyczna komenda do oddania aportu - 1 słowna lub optyczna komenda do przyjęcia końcowej pozycji zasadniczej
Przedmiot do aportowania	Przedmiot użytkowy, maksymalnie w rozmiarze buta wykonany z następujących materiałów: drewno, skóra, lekki metal, tkanina, tworzywo sztuczne lub ich kombinacja. Musi być wybór przynajmniej 5 przedmiotów spełniających podane warunki.

	Zabawki, gryzaki jutowe i inne podobne rzeczy nie są uznawane za przedmioty użytkowe. Nie wolno też używać przedmiotów specjalnie przygotowanych (zwinęte rękawiczki lub inne przedmioty zrobione/wypchane). Zalecana tolerancja wymiarów: Długość – 10-25 cm, szerokość – 5-10 cm, grubość – 3-6 cm; przedmioty okrągłe powinny mieć średnicę ok. 3-6 cm Niedozwolone są: • Szkło, porcelana, przedmioty kruche • Przedmioty pod ciśnieniem (np. puszki z aerozolem) • Przedmioty wypełnione płynem • Tubki z pastą itp. • Plastikowe pojemniki – wszystkie • Przedmioty zbyt ciężkie lub zbyt lekkie: waga poniżej 200g lub pow. 500g) Preferowane są przedmioty, które nawet po wielokrotnym użyciu nie ulegają odkształceniu lub zniszczeniu, np: • Piórniki z miękkiego tworzywa sztucznego/skóry/płótna wypełnione, jeśli to możliwe • Miotelki zrobione z drewna • Szczotki do butów lub ubrań • Buty ogrodowe – drewniane lub syntetyczne • Szczotki do mycia z drewna lub tworzywa sztucznego • Małe torebki na narzędzia zrobione ze skóry/plastiku/płótna • Latarki zrobione z tworzywa sztucznego/gumy i/lub metalu • Małe wałki do ciasta Przedmioty inne niż wymienione musi zatwierdzić sędzia.
Klasa A	Przewodnik wybiera przedmiot z dostarczonych przez organizatora
Klasa B	Sędzia wybiera przedmiot na początku imprezy, ten sam dla wszystkich uczestników
Wykonanie	Przewodnik z psem bez smyczy odbiera przedmiot krótko przed ćwiczeniem w wyznaczonym miejscu, blisko miejsca startu i zwraca go tam po ćwiczeniu. Z pozycji zasadniczej przewodnik rzuca przedmiot na odległość ok. 10 kroków. Komenda słowna do przyniesienia może być wydana dopiero, gdy przedmiot przestanie być w ruchu. Pies siedzący bez smyczy obok przewodnika musi szybko pobiec w kierunku przedmiotu na 1 komendę słowną lub optyczną, natychmiast go podnieść i wrócić prosto do przewodnika w tym samym szybkim tempie. Pies musi usiąść blisko przed przewodnikiem i trzymać przedmiot do momentu, aż przewodnik, po krótkiej pauzie, wyda mu komendę słowną do oddania. Na kolejną komendę słowną pies przyjmuje pozycję zasadniczą. Przewodnik nie może opuścić swojego miejsca podczas całego ćwiczenia.
Ocena	Błędami, prowadzącymi do obniżenia punktacji są m. in.: - powolne lub niebezpośrednie podbieganie do przedmiotu; - błędy podczas podejmowania przedmiotu; - powolny lub niebezpośredni powrót; - upuszczenie przedmiotu; - zabawa lub nagryzanie przedmiotu. Rzucenie przedmiotu za blisko lub za daleko i jakakolwiek pomoc przewodnika obniżają odpowiednio ocenę. Jeśli przewodnik zmieni swoje miejsce – otrzymuje 0 punktów. Jeśli pies nie zaaportuje przedmiotu – otrzymuje 0 punktów.

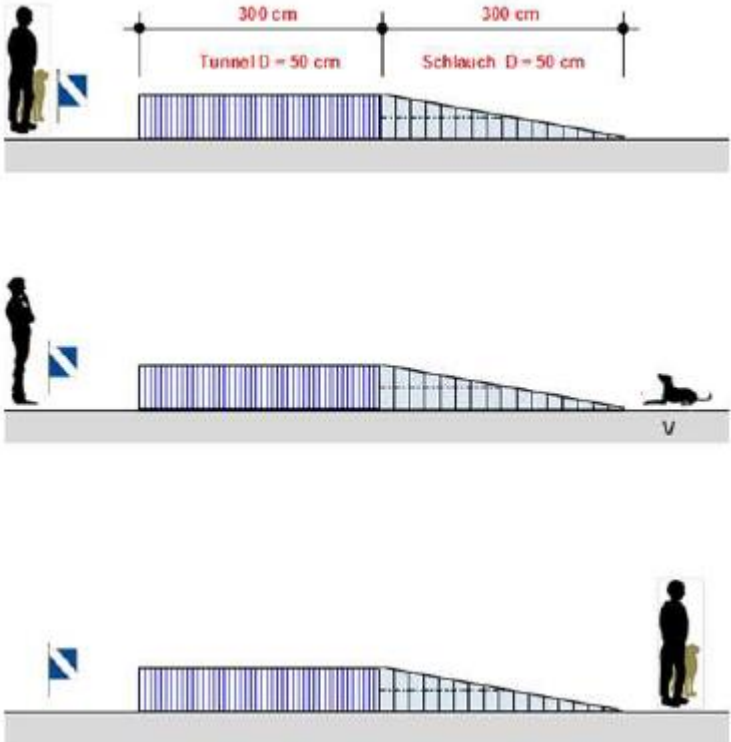
3.3.11	Sterowanie na odległość
	RH-F, FL, T, L, MT
Miejsce dla klasy V	 - F, FL, T, MT: stoliki; L – plecaki/wiadra - 1 oznaczone miejsce startowe - 2 stoliki/plecaki/wiadra w odległości 40 m od siebie
Dozwolone komendy	Klasa V - po 1 słownej i/lub optycznej komendzie do wystania do każdego punktu - po 1 słownej i/lub optycznej komendzie do każdego pozostania w miejscu - 1 słowna lub optyczna komenda do przywołania - 1 słowna lub optyczna komenda do przyjęcia pozycji zasadniczej Klasa A i B: - 1 słowna i/lub optyczna komenda do wystania do środkowego markera - 1 słowna lub optyczna komenda do zatrzymania w miejscu - po 1 słownej i/lub optycznej komendzie do każdego wystania na stół lub plecak/wiadro - po 1 słownej komendzie i pozostania na każdym stoliku lub przy plecaku/wiadrze - 1 słowna lub optyczna komenda do przywołania - 1 słowna lub optyczna komenda do przyjęcia pozycji zasadniczej
Miejsce dla klasy A i B	 - F, FL, T, MT – stoliki; L – plecaki lub wiadra - Stoliki o wysokości 60 cm, blaty o wymiarach 1x1m. Powłoki antypoślizgowe są dozwolone. Stoliki (plecaki/wiadra) nie mogą być owinięte lub oznakowane. - znacznik w punkcie startu; - dla klasy B - szkice do losowania

Kolejność	Klasa V i A – przewodnik zgłasza kolejność sędziemu na początku ćwiczenia Klasa B – kolejność jest losowana dla każdego przewodnika
Wykonanie	Klasa V Przewodnik z psem bez smyczy przyjmuje pozycję zasadniczą na starcie ćwiczenia. Na polecenie sędziego, przewodnik, bez zmiany swojego miejsca, wysyła psa komendą słowną i/lub optyczną do jasno oznaczonego punktu w odległości 20 m. Gdy pies osiągnie znacznik, otrzymuje komendę słowną lub optyczną do pozostania w tym miejscu. Pies musi pozostać w tym miejscu przynajmniej 3 sekundy. Po tym czasie, przewodnik wysyła psa komendą słowną i/lub optyczną do pierwszego wyznaczonego stolika (L: plecaka/wiaderka). Na kolejną, jedną komendę słowną pies powinien wskoczyć na stół (L: pobiec do punktu/zatrzymać się) i tam pozostać. Przewodnik wysyła następnie psa do kolejnego stolika (L: plecaka/wiaderka) komendą słowną i/lub optyczną, gdzie podobnie pies na kolejną komendę słowną ma wskoczyć (L: pobiec/zatrzymać się) i pozostać. Z drugiego miejsca pies jest przywoływany do przewodnika komendą słowną lub optyczną i musi usiąść blisko przed przewodnikiem. Na następną komendę słowną lub optyczną pies musi przyjąć pozycję zasadniczą. Klasa A i B: Przewodnik z psem bez smyczy przyjmuje pozycję zasadniczą w punkcie startowym ćwiczenia. Na polecenie sędziego, przewodnik, bez zmiany swojego miejsca, wysyła psa komendą słowną i/lub optyczną do wyraźnie oznaczonego punktu w odległości 20 m. Gdy pies osiągnie znacznik, otrzymuje komendę słowną lub optyczną do pozostania w tym miejscu. Pies musi pozostać w tym miejscu przynajmniej 3 sekundy. Po tym czasie, przewodnik wysyła psa komendą słowną i/lub optyczną do pierwszego wyznaczonego stolika (L: plecaka/wiaderka). Na kolejną, jedną komendę słowną pies powinien wskoczyć na stół (L: pobiec do punktu) i tam pozostać. Przewodnik wysyła następnie psa do kolejnego stolika (L: plecaka/wiaderka) komendą słowną i/lub optyczną, gdzie podobnie pies na kolejną komendę słowną ma wskoczyć (L: pobiec/zatrzymać się) i pozostać. To samo odbywa się przy trzecim stoliku. Pies jest przywoływany od trzeciego stolika komendą słowną lub optyczną i powinien usiąść blisko przed przewodnikiem. Na kolejną komendę słowną lub optyczną pies przyjmuje pozycję zasadniczą. Pies musi pozostawać około 3 sekund przy znaczniku środkowym oraz na każdym stoliku (L: przy plecaku/wiaderku). Przewodnik może dostosować swoją pozycję (obrócić się) w kierunku wysyłania psa, a także może zrobić pojedynczy krok w odpowiednią stronę, bez zmiany swojej lokalizacji.
Ocena	Jeśli nie zostanie osiągnięty środkowy marker, niedotrzymana zostanie wylosowana kolejność lub przewodnik opuści swoje miejsce, ćwiczenie jest oceniane jako niedostateczne. Błędami prowadzącymi do utraty punktów są m. in.: - niepewne podbieganie do stolików/wyznaczonej strefy; - znaczne odchylenie od idealnej linii; - niepewne wskakiwanie na stoliki; - przedwczesne opuszczanie stolików/wyznaczonej strefy; - wahanie przy zajmowaniu pozycji; - wolne przywołanie i siadanie przed przewodnikiem; - pomoc przewodnika, np. powtarzane komendy; - błędy w zakończeniu ćwiczenia.

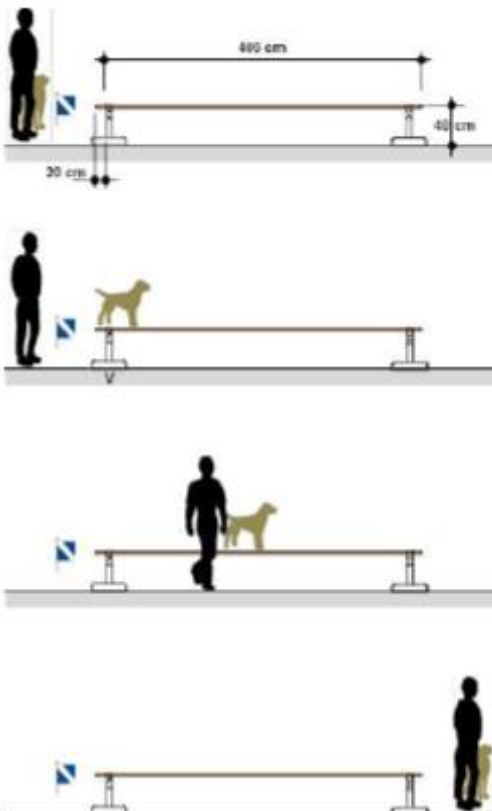
Ocena częściowa:	klasa A i B (F,FL,MT,T)	klasa A i B (L)	klasa V
Środek	3 pkt	4 pkt	2 pkt
1-y stolik	3 pkt	4 pkt	3 pkt
2-i stolik	3 pkt	4 pkt	3 pkt
3-i stolik	3 pkt	4 pkt	-
Początek i zakończenie ćwiczenia	3 pkt	4 pkt	2 pkt

3.3.12 Warowanie z rozpraszaniem	
	RH-F, FL, T, L, MT, W
Miejsce	Dwa zaznaczone miejsca w jednej linii dla psa i suki. Odległość między warującym psem a przeszkodami musi wynosić min. 10 metrów, między miejscami dla psa i suki min. 6 m.
Dozwolone komendy	- 1 słowna lub optyczna komenda dla „waruj” - 1 słowna lub optyczna komenda dla „siad”
Wykonanie	Po ukończeniu ćwiczenia „meldunek i zachowanie społeczne”, a przed rozpoczęciem przez drugiego psa ćwiczeń z posłuszeństwa i sprawności, przewodnik zajmuje ze swoim psem bez smyczy pozycję zasadniczą w wyznaczonym do warowania miejscu. Na polecenie sędziego kładzie psa jedną komendą słowną lub optyczną, bez pozostawiania przy nim jakiegokolwiek przedmiotu Na polecenie sędziego przewodnik wraca do psa i staje po jego prawej stronie. Na kolejne polecenie sędziego, przewodnik daje psu jedną komendę słowną lub optyczną do siadania – pies musi usiąść szybko i prosto.
Ocena	Jeśli pies nie utrzymuje pozycji leżącej, ale raczej siedzi lub stoi, pozostając na wyznaczonym miejscu, ćwiczenie jest oceniane o 5 pkt niżej. Klasa V Przewodnik odchodzi 20 kroków i stoi spokojnie, twarzą do psa. - Pies musi leżeć spokojnie, bez ingerencji ze strony przewodnika w czasie, gdy drugi pies wykonuje ćwiczenia 2-4 (W: 3-5). Po zakończeniu ćwiczenia nr 4 przez drugi zespół, na polecenie sędziego przewodnik kończy ćwiczenie. Podczas, gdy drugi pies wykonuje pozostałe ćwiczenia, przewodnik pozostaje z psem w miejscu do warowania lub innym, wyznaczonym przez sędziego. W tym czasie pies może być na smyczy. - Jeśli pies przemieści się więcej niż 3 metry po zakończeniu przez drugiego psa ćwiczenia 2, ćwiczenie oceniane jest jako niedostateczne. - Jeśli pies przemieści się więcej niż 3 metry przed ukończeniem ćwiczenia nr 2 drugiego psa, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów. Klasa A Przewodnik odchodzi 40 kroków od psa i staje odwrócony tyłem do niego. Gdy drugi zespół zakończy swoje ćwiczenia, przewodnik kończy ćwiczenie na polecenie sędziego. Pies musi leżeć spokojnie, bez wpływu przewodnika w czasie, gdy drugi pies wykonuje ćwiczenia 2-9 (L: 2-6; W: 3-5). - Jeśli pies przemieści się więcej niż 3 metry po zakończeniu przez drugiego psa ćwiczenia nr 4 (L, W – 3), ćwiczenie oceniane jest jako niedostateczne. - Jeśli pies przemieści się więcej niż 3 metry przed ukończeniem ćwiczenia nr 4 (L, W – 3) drugiego psa, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów.

	Klasa B Przewodnik oddala się z pola widzenia psa, pozostając na terenie ćwiczeń (za ekran lub inny rodzaj przestony). Gdy drugi zespół zakończy swoje ćwiczenia, przewodnik kończy ćwiczenie na polecenie sędziego. Pies musi leżeć spokojnie, bez wpływu przewodnika w czasie, gdy drugi pies wykonuje ćwiczenia nr 2-9 (L: 2-6; W: 3-5). - Jeśli pies przemieści się więcej niż 3 metry po zakończeniu przez drugiego psa ćwiczenia nr 4 (L, W – 3), ćwiczenie oceniane jest jako niedostateczne. - Jeśli pies przemieści się więcej niż 3 metry przed ukończeniem ćwiczenia nr 4 (L, W – 3) drugiego psa, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów. Niespokojne leżenie z utratą koncentracji, wstawanie, przedwczesne siadanie lub podchodzenie do przewodnika w czasie jego powrotu odpowiednio obniżają ocenę. Dodatkowe komendy, pomoc ciałem, niespokojne zachowanie przewodnika lub ukryte pomoce odpowiednio obniżają ocenę.
--	---

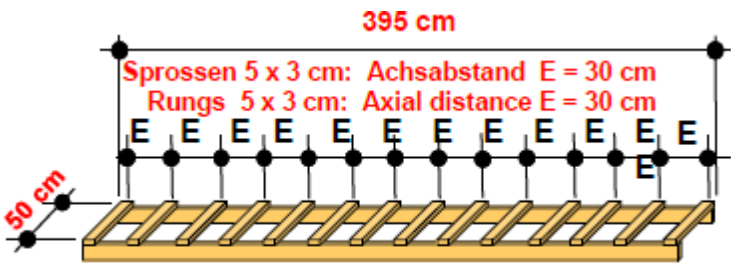
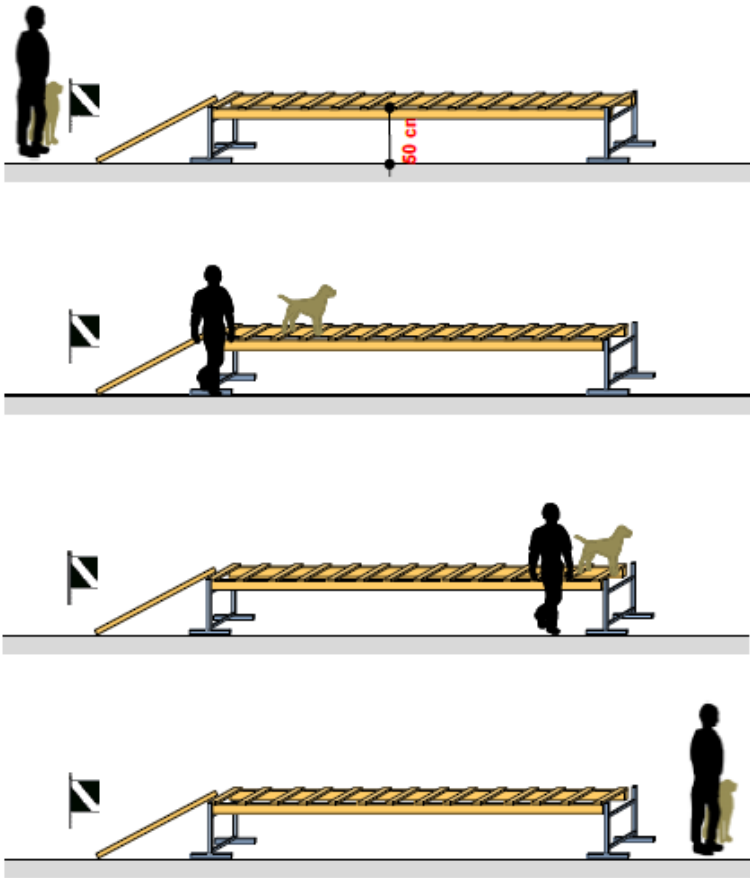
3.3.13	Tunel
	RH - F, FL, T, MT klasy V, A i B
Dozwolone komendy	- 1 słowna i/lub optyczna komenda do przejścia przez tunel - 1 słowna lub optyczna komenda do zatrzymania - 1 słowna lub optyczna komenda do przyjęcia pozycji zasadniczej
Wykonanie	Przewodnik z psem bez smyczy przyjmuje pozycję zasadniczą przed przeszkodą. Na komendę słowną i/lub optyczną do przejścia, pies musi pewnie przejść przez przeszkodę. Gdy pies opuści tunel, przewodnik daje mu komendę słowną i/lub optyczną do zatrzymania. Na polecenie sędziego przewodnik idzie do psa i daje mu komendę słowną lub optyczną do przyjęcia pozycji zasadniczej.
Ocena	Niepewność, wahanie i/lub podniecenie przy pokonywaniu przeszkody obniżają odpowiednio ocenę. Jeśli pies nie opuści tunelu albo nie zatrzyma się po wyjściu i otrzymaniu komendy, ćwiczenie zostanie ocenione na niedostatecznie.
	

	Sztywne wejście o średnicy 50 cm, długość – 3 metry, potem miękka rura z wyjściem długości 3 m
--	--

3.3.14	Kładka pozioma
	RH - F, FL, T, MT; klasa V
Miejsce	Sztywna kładka na dwóch solidnych podstawach, o długości ok. 4 metrów i szer. ok. 30 cm. Podpórki są umieszczone na dwóch końcach kładki. Można zastosować inne podobne konstrukcje.
Dozwolone komendy	- 1 słowna i/lub optyczna komenda do wejścia na przeszkodę - 1 słowna komenda do zatrzymania - 1 słowna lub optyczna komenda do pójścia dalej
Wykonanie	Przewodnik z psem bez smyczy przyjmują pozycję zasadniczą przed przeszkodą. Na komendę słowną i/lub optyczną do wejścia pies wskakuje na kładkę i na jedną komendę słowną natychmiast się zatrzymuje w kierunku ruchu. Na polecenie sędziego przewodnik podchodzi do boku psa, wydaje mu komendę słowną lub optyczną do ruszenia i idzie obok psa. Gdy przewodnik się zatrzyma, pies samodzielnie przyjmuje pozycję zasadniczą. Pies musi przejść całą kładkę bez lęku lub nadmiernego pobudzenia.
Ocena	Jeśli pies zeskoczy z kładki w pierwszej jej połowie, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów. Jeśli pies zeskoczy z drugiej części kładki, ćwiczenie jest oceniane jako niedostateczne. Niepewne przechodzenie, z wahaniem/pobudzeniem, wybieganie do przodu, pozostawanie z tyłu, odpowiednio obniżają ocenę.
	

3.3.15	Niestabilna kładka
	RH – F, FL, T, MT; klasa A
Dozwolone komendy	- 1 słowna i/lub optyczna komenda do wejścia na przeszkodę - 1 słowna komenda do zatrzymania w miejscu - 1 słowna lub optyczna komenda do ruszenia dalej
Wykonanie	Przewodnik z psem bez smyczy przyjmuje pozycję zasadniczą przed przeszkodą. Na komendę słowną i/lub optyczną do wejścia, pies musi wskoczyć na kładkę i na komendę słowną natychmiast się zatrzymać w kierunku ruchu. Na polecenie sędziego, przewodnik idzie do psa, daje mu komendę słowną lub optyczną do marszu i idą razem do końca przeszkody. Tutaj pies ma się samodzielnie zatrzymać. Na kolejne polecenie sędziego, przewodnik daje komendę do marszu i idzie kilka kroków za przeszkodę, zatrzymuje się, a pies ma natychmiast przyjąć pozycję zasadniczą. Pies musi przejść całą kładkę bez ekscytacji czy lęku.
Ocena	Zachowanie niepewne lub z nadmierną ekscytacją albo niedostatki w koordynacji obniżają ocenę. Niepewność, nerwowość, pobudzenie, ekscytacja, lęklivość, wybieganie do przodu, pozostawanie z tyłu, niepewne przyjmowanie pozycji, brak dojścia do końca kładki obniżają ocenę.

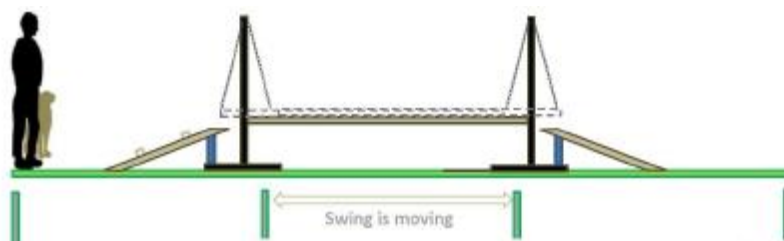
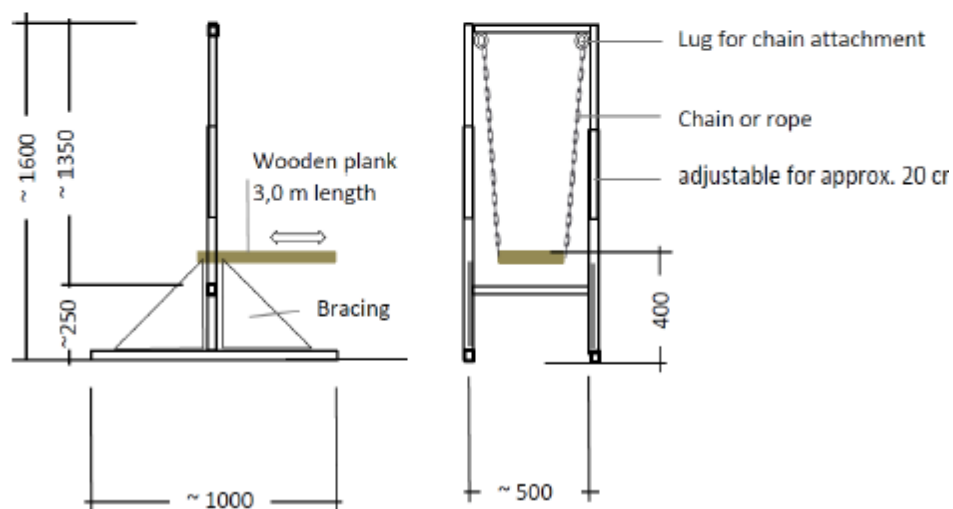
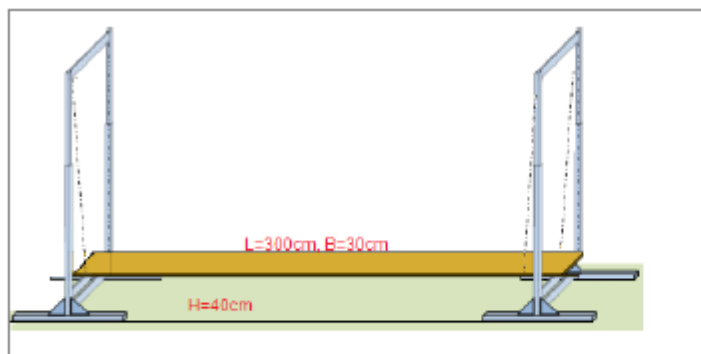
	Niestabilna kładka zrobiona jest z dwóch identycznych beczek o średnicy 40 cm oraz kładki o długości ok. 4 m i szer. ok. 30 cm. Konstrukcja musi mieć możliwość ruchu w zakresie ok. 20 cm. Podobne konstrukcje o tych samych wymiarach i ruchliwości są dozwolone, np. z dwoma solidnymi stojakami, z ruchomymi suwakami.
--	--

3.3.16	Drabina pozioma
	RH – F, FL, T, MT; klasa A i B
Dozwolone komendy	- 1 słowna i/lub optyczna komenda do wejścia na przeszkodę - 1 słowna lub optyczna komenda do przyjęcia pozycji zasadniczej
Miejsce	 Drabina długości 4 m, 14 poprzeczek, szerokość poprzeczek – 5 cm, odległość pomiędzy ich środkami – 30 cm, 2 podpórki na początku i końcu drabiny o wysokości ok. 50 cm. Podest podejściowy – długość 1,20 m, szerokość – 50 cm, dozwolone są poprzeczne szczebelki jako pomoce. Podest powinien być stabilny i dobrze połączony z drabiną.

Wykonanie	Przewodnik z psem bez smyczy przyjmuje pozycję zasadniczą przed przeszkodą. Na komendę słowną i/lub optyczną pies wchodzi po rampie na drabinę i samodzielnie idzie do ostatniego szczebla, gdzie się zatrzymuje. Klasa A Gdy pies wejdzie przednimi łapami na pierwszy szczebel, przewodnik rusza wzdłuż drabiny obok swojego psa, jednak bez dotykania psa czy urządzenia. Na końcu drabiny przewodnik zdejmuję psa i daje mu komendę słowną lub optyczną do przyjęcia pozycji zasadniczej. Klasa B Przewodnik zostaje w miejscu do czasu, aż pies dojdzie przednimi łapami do ostatniego szczebla i wtedy, na polecenie sędziego, idzie do swojego psa. Na końcu drabiny przewodnik zdejmuję swojego psa i daje mu komendę słowną lub optyczną do przyjęcia pozycji zasadniczej.
Ocena	Jeśli pies zeskoczy z przeszkody w pierwszej jej części, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów; Jeśli pies zeskoczy z przeszkody za połową, ocena jest niedostateczna; Jeśli pies zeskoczy z ostatniego szczebla, ocena może być najwyżej dostateczna; Jeśli pies spadnie między szczeble i ma możliwość samodzielnego wydostania się na drabinę bez pomocy, otrzymuje częściową ocenę niedostateczną; Pojedyncze kroki po listwie odpowiednio obniżają ocenę; Jeśli pies przez większą część drabiny idzie po listwie lub stąpa bardzo niepewnie, ćwiczenie oceniane jest jako niedostateczne. Przejście niepewne, z wahaniem lub ekscytacją, wybieganie do przodu lub zostawanie w tyle, nie przejście całej długości drabiny, zwleknięcie z przyjęciem pozycji zasadniczej odpowiednio obniżają ocenę.

3.3.17 Huśtawka	
	RH – F, FL, T, MT; klasa B
Dozwolone komendy	- 1 słowna i/lub optyczna komenda do wejścia na przeszkodę; - 1 słowna komenda do zatrzymania; - 1 słowna lub optyczna komenda do każdego ruszenia
Wykonanie	Przewodnik przyjmuje pozycję zasadniczą z psem bez smyczy przed huśtawką. Na komendę słowną i/lub optyczną do wejścia, pies musi wejść na ruchomą część po rampie wejściowej i natychmiast się zatrzymać na kolejną komendę słowną. Na polecenie sędziego, przewodnik podchodzi do psa, daje mu komendę do ruszenia i idzie obok niego do końca ruchomej części i tam się zatrzymuje. Na polecenie sędziego przewodnik daje psu komendę do ruszenia, pies opuszcza przyrząd po podeście, przewodnik robi jeszcze kilka kroków dalej i zatrzymuje się, a pies samodzielnie przyjmuje pozycję zasadniczą. Pies musi iść przez całą przeszkodę bez lęku, czy nadmiernego pobudzenia, nie próbując z niej zeskoczyć.
Ocena	Jeśli pies zeskoczy w pierwszej części przeszkody, otrzymuje 0 punktów; Jeśli pies zeskoczy za pierwszą połową, ćwiczenie oceniane jest jako niedostateczne; Ocenę obniżają także niepewność i/lub pobudzenie, niewystarczająca koordynacja. Podobnie wybieganie do przodu, pozostawanie w tyle, brak dojścia do końca przeszkody, czy niepewne przyjmowanie pozycji.

Miejsce

Huśtawka składa się z:

- 1 drewnianej deski/kładki o długości ok. 3m, szer. ok. 30 cm;
 - konstrukcji podtrzymujących na początku i na końcu z mechanizmem do umocowania kładki;
 - wysokość od podłoża - 40 cm;
 - wejście i zejście:
 - 2 drewniane kładki długości ok. 1,5 m, szer. – ok. 0,3 m, wysokość w najwyższym punkcie 35 cm od podłoża, dozwolone poprzeczne szczelbelki jako pomoc.
- Przeszkoda składa się z 2 stelaży i kładki przymocowanej do nich na linach lub łańcuchach oraz dwóch podestów: wejścia i zejścia. Kładka ma być zamocowana w sposób umożliwiający swobodne bujanie.
- Konstrukcje o podobnych wymiarach i ruchomości wzdłuż i na boki są dozwolone.
- Ruch podłużny kładki może być ograniczony do zakresu 25 cm.

3.3.18 Podążanie śladem nart w głębokim śniegu	
	RH – L Ćwiczenie to, a także „Transport” mogą być robione osobno przed lub po pracy wędrowej.
Miejsce	Wyznaczona trasa może mieć dowolny kształt (bez ostrych kątów). Długość: klasa V – 150 kroków klasa A – 250 kroków klasa B – 350 kroków Ćwiczenie jest wykonywane w rakietach śnieżnych lub nartach skiturowych.
Dozwolone komendy	- 1 słowna i/lub optyczna komenda do „podążania”; - 1 słowna lub optyczna komenda do przyjęcia pozycji zasadniczej.
Wykonanie	Przewodnik z psem przyjmują pozycję zasadniczą na początku trasy. Z tej pozycji przewodnik będzie szedł z psem trasą wyznaczoną w terenie. Na polecenie sędziego przewodnik daje psu 1 komendę słowną lub optyczną do „podążania za” i idzie wyznaczoną śnieżną trasą przed swoim psem. Z pozycji zasadniczej pies musi natychmiast przejść za przewodnika i podążać za nim trasą.
Ocena	Oczekiwane jest płynne przemieszczanie się zespołu ze stałą odległością między przewodnikiem a psem i minimalną ilością komend głosowych/optycznych od początku do końca ćwiczenia. Ocenę obniżają: - niepewny lub opóźniony start i podążanie za przewodnikiem; - schodzenie ze śladu; - cofanie/ociąganie się psa - napieranie na lub wyprzedzanie przewodnika przez psa; - powtarzane komendy słowne lub optyczne.

3.3.19 Transport	
	RH – L Ćwiczenie to, jak poprzednie może być robione osobno przed lub po pracy wędrowej.
Miejsce	Środki transportu, np. skuter śnieżny, sanki ratownicze, ratrak, wyciąg kolejkowy, helikopter itp. Trasa – ok. 150 m
Dozwolone komendy	- 1 słowna i/lub optyczna komenda do wejścia; - 1 słowna komenda do przyjęcia pozycji zasadniczej
Wykonanie	Przewodnik z psem bez smyczy przyjmują pozycję zasadniczą w odpowiedniej odległości od środka transportu. Można użyć dowolnego, zazwyczaj stosowanego, środka transportu, ale należy przestrzegać zasad bezpieczeństwa. Na polecenie sędziego przewodnik podnosi lub wysyła psa komendą słowną i/lub optyczną na pojazd. Sposób wsiadania zależy od decyzji przewodnika. Po podróży lub locie przewodnik wysiada z psem, umieszcza go w bezpiecznej odległości od środka transportu i razem przyjmują pozycję zasadniczą.
Ocena	Podczas transportu pies powinien zachowywać się spokojnie i swobodnie. Jeśli pies zachowuje się niepewnie lub jest bardzo pobudzony w trakcie wsiadania, wysiadania i/lub w trakcie transportu, ocena jest odpowiednio obniżana. Jeśli pies nie współpracuje w trakcie przenoszenia lub w transporcie, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów.

3.3.20 Pływanie na odległość	
	RH - W
Miejsce	Łódź motorowa ze sternikiem – każdemu psu towarzyszy łódka Dystans: RH – W klasa V 4 minuty (maks. 300m) RH – W klasa A 8 minut (maks. 500 m) RH – W klasa B 12 minut (maks. 800 m)
Dozwolone komendy	Klasa V: - 1 słowna i/lub optyczna komenda do odpłynięcia - 1 słowna i/lub optyczna komenda do „płyń za mną” - 1 słowna i/lub optyczna komenda do „płyń tutaj” - 1 słowna i/lub optyczna komenda do powrotu do przewodnika Klasa A i B: - 1 słowna i/lub optyczna komenda do wskoczenia do wody - 1 słowna i/lub optyczna komenda do odpłynięcia od łódki - 1 słowna i/lub optyczna komenda do "płyń za mną" - 1 słowna i/lub optyczna komenda do „płyń tutaj” - 1 słowna i/lub optyczna komenda do powrotu do przewodnika Podczas pływania przewodnik może okazjonalnie dać psu dodatkową komendę słowną.
Wykonanie	Zespół znajduje się na łodzi. Powinien zachowywać się w sposób zdyscyplinowany, jednak pozycja zasadnicza nie jest wymagana. Klasa V – Przewodnik podnosi psa ze stojącej łódki i wkłada do wody lub pies wskazuje do wody na komendę. Klasa A i B – Na komendę słowną i/lub optyczną pies wskakuje do wody ze stojącej łódki. Przewodnik wysyła go, by oddalił się od łodzi, by ta mogła odpłynąć. Łódź płynie ok. 10 m przed psem tak, by ten mógł być stale obserwowany. Na komendę słowną i/lub optyczną pies płynie za łódką. Musi płynąć spokojnie cały dystans. Następnie łódź zatrzymuje się, przewodnik przywołuje psa komendą słowną i/lub optyczną, pies dopływa do niego i przewodnik pomaga psu wrócić na pokład.
Ocena	Niespokojne, nierytmiczne pływanie, błędy/wahania podczas wskakiwania do wody, dopływania do łódki, podnoszenia do łodzi odpowiednio obniżają ocenę. Jeśli pies nie wykazuje odpowiedniej wytrzymałości, ćwiczenie zostanie przerwane i ocenione na 0 punktów.

3.3.21 Aportowanie z wody	
	RH – W, klasa A
Miejsce	Pływający przedmiot należący do przewodnika, nieprzekraczający rozmiaru buta, np. lina, okulary do pracy w wodzie – przewodnik ma go mieć ze sobą podczas całej części egzaminu. Do przeprowadzenia tego ćwiczenia należy wybrać taki fragment wybrzeża, by pies musiał pływać przez zdecydowaną większość czasu i równocześnie mógł łatwo wyjść z wody na brzeg.
Dozwolone komendy	- 1 słowna lub optyczna komenda na „przynieś” - 1 słowna komenda do oddania - 1 słowna lub optyczna komenda do przyjęcia pozycji zasadniczej
Wykonanie	Zespół z psem przyjmują pozycję zasadniczą w rozsądnej odległości od wody. Z tej pozycji przewodnik wyrzuca przedmiot na ok. 10 kroków do wody. Komenda do

	przyniesienia może być wydana dopiero, gdy przedmiot spokojnie unosi się na wodzie. Na komendę, pies siedzący bez smyczy obok przewodnika musi pobiec w kierunku przedmiotu w sposób celowy, natychmiast go podjąć, przynieść do przewodnika podobnie zdecydowanie i oddać na kolejną komendę. Nie jest wymagany siad przed przewodnikiem. Na komendę słowną lub optyczną pies musi przyjąć pozycję zasadniczą. Przewodnik nie może opuścić swojego miejsca przez cały czas ćwiczenia.
Ocena	Zabawa lub żucie przedmiotu odpowiednio obniżają ocenę. Jeśli pies nie doniesie przedmiotu do przewodnika, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów.

3.3.22 Transport łodzią	
	RH - W
Miejsce	Łódź motorowa ze sternikiem
Dozwolone komendy	- 1 słowna i/lub optyczna komenda do wejścia do łodzi - 1 słowna i/lub optyczna komenda do pozostania w niej - 1 słowna i/lub optyczna komenda do wyjścia z łodzi - 1 słowna lub optyczna komenda do przyjęcia pozycji zasadniczej
Wykonanie	Przewodnik z psem przyjmują pozycję zasadniczą w rozsądnej odległości od łodzi. Pies wchodzi, wskakuje lub jest wkładany do łodzi. Podczas transportu na dystansie ok. 100 m, pies powinien pozostawać spokojnie i nieskrępowany. Po zakończeniu podróży przewodnik wychodzi z łodzi, przywołuje do siebie psa i daje mu słowną lub optyczną komendę do przyjęcia pozycji zasadniczej. Ćwiczenie może być połączone z Pływaniem na dystansie.
Ocena	Niepewne zachowanie psa odpowiednio obniża ocenę. Jeśli pies nie wchodzi lub nie wychodzi z łódki w sposób celowy albo nie współpracuje podczas wkładania lub wyciągania, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów.

3.3.23 Wejście i pływanie na desce SUP lub surfingowej	
	RH - W
Miejsce	Deska surfingowa lub SUP Do wykonanie tego ćwiczenia należy wybrać takie miejsce na brzegu, które umożliwia psu stanie w wodzie i łatwe wydostanie się na brzeg.
Dozwolone komendy	- 1 słowna i/lub optyczna komenda do wejścia na deskę - 1 słowna i/lub optyczna komenda do pozostania na niej - 1 słowna i/lub optyczna komenda do zejścia - 1 słowna lub optyczna komenda do przyjęcia pozycji zasadniczej
Wykonanie	Przewodnik z psem przyjmują pozycję zasadniczą w punkcie startowym. Z pozycji zasadniczej zespół idzie do deski leżącej w płytkiej wodzie. Na komendę do wejścia pies musi wspiąć się na deskę bez żagla unoszącą się w płytkiej wodzie. Deska musi być osiągalna dla psa bez konieczności pływania. Przewodnik może pomóc psu poprzez ustabilizowanie deski (przytrzymanie jej). Klasa V i A: Na komendę do pozostania pies musi pozostać spokojnie na desce (siedząc, stojąc lub leżąc). Na polecenie sędziego przewodnik pcha deskę z psem na niej ok. 20 m, w wyznaczonym kierunku. Pies musi być spokojny i pozostać na desce, aż do czasu podania przez przewodnika komendy do zejścia.

	Klasa B: Na komendę do pozostania pies musi pozostać spokojnie na desce (siedząc, stojąc lub leżąc). Na polecenie sędziego pomocnik pcha deskę z psem na niej ok. 40 m, w wyznaczonym kierunku. Pies musi być spokojny i pozostać na desce, aż do czasu podania przez przewodnika komendy do zejścia i podpłynięcia do niego. Pies powinien szybko przyplłynąć do przewodnika i usiąść przed nim. Na zakończenie ćwiczenia, na brzegu przewodnik z psem przyjmują pozycję zasadniczą.
Ocena	Niepewne wchodzenie i pozostawanie na desce odpowiednio obniżają ocenę. Jeśli pies samodzielnie zejdzie z deski, ćwiczenie jest oceniane na niedostatecznie. Jeśli pies nie wejdzie na deskę, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów.

3.3.24 Sterowanie na odległość w wodzie	
	RH – W, klasa A i B
Miejsce	Do wykonanie tego ćwiczenia konieczny jest fragment linii brzegowej, która zmusza psa do pływania w przeważającej części zadania, jednak umożliwia łatwe wydostanie się na brzeg. Dwie łódki lub pomocnicy na deskach/deski ustawione w odległości; 20 m – klasa A 40 m – klasa B - od siebie i od brzegu!
Dozwolone komendy	- 1 słowna i optyczna komenda do płynięcia do każdego celu - 1 komenda słowna do przywołania - 1 słowna lub optyczna komenda do przyjęcia pozycji zasadniczej
Wykonanie	Klasa A: Przewodnik z psem bez smyczy przyjmuje pozycję zasadniczą w punkcie startowym i zgłasza sędziemu kolejność osiągnięcia celów. Klasa B: Przewodnik z psem bez smyczy przyjmuje pozycję zasadniczą w rozsądnej odległości od wody. Na początku ćwiczenia sędzia wyznacza kolejność osiągnięcia punktów. Na polecenie sędziego przewodnik wysyła psa komendą słowną i optyczną do pierwszego wyznaczonego punktu bez opuszczania swojego miejsca. Pies musi pozostać w miejscu, do którego dopłynął do czasu, aż przewodnik wyśle go kolejną komendą słowną i optyczną do drugiego wyznaczonego punktu. Przewodnik może swoją postawę dopasować do kierunku wysyłania psa, a także zrobić krok w tą stronę, ale nie może opuścić swojego miejsca. Kolejną komendą przewodnik przywołuje psa do siebie, a ten musi usiąść przed nim. Następnie na komendę pies przyjmuje pozycję zasadniczą.
Ocena	Jeśli kolejność dotarcia do oznaczonych punktów zgłoszona przez przewodnika nie została wykonana lub gdy przewodnik opuścił swoje miejsce, ćwiczenie jest oceniane jako niedostateczne.

3.3.25 Aport z wody, wyrzut z łodzi	
	RH – W, klasa B
Miejsce	Łódź ze sternikiem, pomocnik, sędzia, przewodnik z psem, wiośło w łódce
Dozwolone komendy	- 1 słowna i/lub optyczna komenda do każdego aportowania

Wykonanie	Sternik z pomocnikiem, sędzia i zespół płyną do oznaczonego punktu (np. bojki) w odległości ok. 25 m. Tam sędzia nakazuje wrzucenie wiosła do wody w sposób widoczny dla psa. Łódź odpływa jeszcze ok. 10 m i zatrzymuje się. Przewodnik wydaje psu komendę do podjęcia wiosła i przyniesienia z powrotem na łódź. Wiosło i pies są wciągane do łódki.
Ocena	Powtarzanie komendy do aportowania odpowiednio obniża ocenę. Jeśli pies nie przyniesie wiosła do łodzi, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów. Brak współpracy ze strony psa podczas wciągania na łódź odpowiednio obniża ocenę.

3.4 Wykonanie i ocena pracy węchowej	
3.4.1 Zasady ogólne	
Gotowość zespołu	Przewodnik z psem gotowym do pracy czeka na wezwanie poza terenem do przeszukania (nie może go widzieć). Pies do pracy może być ubrany w kamizelkę poszukiwawczą lub inny podobny sprzęt i/lub obrożę. Jeśli pies oznacza przy pomocy bringsela, ma go mieć przypiętego przed rozpoczęciem szukania. Dozwolone są małe dzwonki na psie; przy pracy po ciemku – małe światełka. Zabrania się używania źródeł światła, których celem jest oświetlanie psu drogi.
Meldunek	Po wezwaniu, przewodnik melduje się u sędziego z psem na smyczy w pozycji zasadniczej i informuje o sposobie oznaczania przez psa.
Pozoranci	Pozoranci są asystentami sędziego. W kryjówkach muszą pozostawać cicho i nie mogą pomagać przewodnikowi lub psu w żaden sposób i w żadnym momencie. Szczególnie zabroniona jest pomoc psu w wykonaniu oznaczenia. W nieużywanych kryjówkach nie można pozostawiać żadnych rzeczy typu: koce, plecaki itp
Sytuacja taktyczna	W oparciu o szkic, sędzia opisuje teren, który jest widocznie oznakowany lub jego granice są wyraźnie rozpoznawalne. Opis sędziego powinien zawierać informacje: - co się wydarzyło, - teren do przeszukania, - struktura terenu, budynków, - dotychczasowe działania, - infrastruktura, - zagrożenia. W tym momencie zaczyna być liczony czas pracy! Po opisie sędziego, przewodnik musi przeanalizować sytuację i podać sędziemu przyjętą taktykę. O wszelkich zmianach taktyki w trakcie pracy sędzia musi być poinformowany, jednak dzieje się to kosztem czasu szukania. Do sędziego należy decyzja o zakończeniu pracy po odnalezieniu wszystkich pozorantów. Praca kończy się, gdy przewodnik się odmelduje, a sędzia poda ocenę.
Czas pracy	Czas pracy zespołu liczony jest od momentu zapoznania przewodnika z sytuacją taktyczną.
Komendy	Dozwolone są komendy słowne i optyczne powtarzane w celu sterowania psem; nadużywanie komend do szukania jest błędem.
Oznaczanie	Przewodnik musi zgłosić wykonane oznaczenie sędziemu i może zbliżyć się do psa tylko na polecenie sędziego.

3.4.2 Ocena przewodnika	
Ogólne	- prowadzenie psa (kierowanie, presja, wstrzymywanie, czytanie psa), - praca zespołowa, - racjonalne wykorzystanie psa
Taktyka	Ocena sytuacji, podejmowanie decyzji, uzasadnienie i realizacja wybranej taktyki, ogólne wrażenie podczas całej pracy w tej części egzaminu. Istotne kryteria to m. in.: - pytanie o świadków, ich położenie i pozyskane informacje - uwzględnienie charakterystyki i ukształtowania terenu, - kierunek wiatru, - szacowanie możliwości psa, - jeśli dotyczy, to stan budynków (wejścia, struktura...) - ostatnie znane położenie zaginionych - wysyłanie psa w odpowiednie miejsca - monitorowanie sytuacji na bieżąco; obszary przeszukane/nieprzeszukane, - końcowy meldunek (przeszukane obszary, położenie zaginionych).

3.4.3 Ocena psa	
Ogólne	- prowadzenie/sterowność, - motywacja do szukania/chęć odnalezienia, - sprawność, kondycja, wytrzymałość, - samodzielność, radość i chęć do pracy, - naprzykrzanie się, brak zachowania dystansu lub zranienie pozoranta, - całościowy obraz pracy.
Sterowność	Współpraca z przewodnikiem, szybka i celowa realizacja zadań z utrzymaniem motywacji do szukania, praca zespołowa
Intensywność szukania	Motywacja, wytrwałość w pracy poszukiwawczej, styl pracy, temperament, radość z pracy.
Mobilność	Sposób poruszania się, radzenie sobie z trudnościami, kondycja fizyczna
Samodzielność	Wyraźna chęć do samodzielnej pracy

3.4.4 Oznaczenie	
Ogólne	Przewodnik musi poinformować sędziego o sposobie oznaczania przed rozpoczęciem każdej pracy węchowej. Jakakolwiek pomoc ze strony przewodnika/pozoranta/deptacza śladu jest zabroniona, a oznaczanie będzie wtedy ocenione na 0 punktów. Przewodnik musi zgłosić wykonane oznaczanie sędziemu i dopiero wtedy, na polecenie sędziego, może iść do psa. Pies musi oznaczać samodzielnie, wyraźnie, intensywnie i kierunkowo i do czasu dotarcia do niego przewodnika. Od przewodnika zależy, co zrobi na zakończenie oznaczania, czy odwoła psa będąc już blisko, czy go zabierze i odłoży w pozycji „waruj” ok. 2-3 m od pozoranta. Na gruzach zabieranie psa i odłożenie go na „waruj” jest oczekiwane tylko wtedy, gdy sytuacja na gruzach na to pozwala. Dla prawidłowego zakończenia tego elementu musi być pokazana zmiana zachowania psa oraz nawiązany kontakt z pozorantem. W czasie nawiązywania kontaktu, pies powinien zachowywać się spokojnie w wyznaczonym miejscu. Na polecenie sędziego przewodnik wraca do psa i opuszcza z nim miejsce oznaczenia. Zmiana w zachowaniu psa składa się na 30% oceny.

3.4.4.1 Oszczekiwanie	
	RH-F, FL, T, L, MT
Wykonanie	Podczas oszczekiwania pies powinien być skierowany wyraźnie w stronę pozoranta lub miejsca, z którego wydobywa się zapach, powinien szczekać samodzielnie, ciągle, wskazując kierunek do czasu, gdy na polecenie sędziego, zbliży się do niego przewodnik i zakończy oznaczanie.
Opuszczenie miejsca oznaczania	Jeśli pies opuści miejsce oznaczania raz, na krótko i samodzielnie wróci do pozoranta, ćwiczenie jest oceniane maksymalnie jako dostateczne. Drugie odejście od pozoranta skutkuje oceną niedostateczną za to oznaczanie. Jeśli pies nie wróci do pozoranta samodzielnie, otrzymuje 0 punktów.
RH-T	Podczas oszczekiwania pies powinien być skierowany wyraźnie w stronę pozoranta lub miejsca, z którego wydobywa się zapach, powinien szczekać samodzielnie, ciągle, wskazując kierunek do czasu, gdy na polecenie sędziego, zbliży się do niego przewodnik i zakończy oznaczanie. Pies nie może dotknąć pozoranta. W zamkniętych kryjówkach dostępnych dla psa, poprzez ukierunkowane zachowanie pies powinien dokładnie wskazywać miejsce, z którego wydobywa się zapach. Zachowania penetracyjne nie są błędem.
Ocena	- wykonanie, - szczekanie, - pozostawanie w miejscu oznaczania. Jakakolwiek pomoc ze strony przewodnika/pozoranta/układacza śladu jest zabroniona i w takiej sytuacji oznaczanie oceniane jest na 0 punktów. Każde naruszenie przestrzeni osobistej pozoranta przez psa odpowiednio obniża ocenę.

3.4.4.2 Bringsel	
	RH-F, FL, T
Wykonanie	Jeśli pies oznacza przy pomocy bringsela, powinien być ubrany w specjalną obrozę, do której umocowany jest bringsel. Obroża musi mieć mechanizm zwalniający, który chroni psa przed ewentualnymi obrażeniami. Jeśli stosowany jest bringsel norweski, należy przed rozpoczęciem pracy sprawdzić, czy pies może go nieść swobodnie i ma możliwość wypuszczenia go. Po odnalezieniu pozoranta, pies przynosi bringsel do przewodnika. Siadanie przed przewodnikiem w celu oddania bringsela nie jest wymagane. Po oddaniu bringsela i na polecenie przewodnika, pies prowadzi przewodnika samodzielnie, bezpośrednią drogą do pozoranta lub miejsca oznaczania, utrzymując stały kontakt z przewodnikiem. Pies może być prowadzony na smyczy o długości maks. 10m. Na gruzach nie wolno brać psa na smycz. Po dojściu do pozoranta, pies powinien przy nim samodzielnie pozostać. Przewodnik idzie do psa, odpina mu smycz i kończy oznaczanie. Od przewodnika zależy, co zrobi w celu zakończenia oznaczania: odwoła psa będąc już blisko, czy go zabierze i odłoży w pozycji „waruj” ok. 2-3 m od pozoranta. Dla prawidłowego zakończenia tego elementu musi być pokazana zmiana zachowania psa oraz nawiązany kontakt z pozorantem. W czasie nawiązywania kontaktu, pies powinien zachowywać się spokojnie w wyznaczonym miejscu. Na polecenie sędziego przewodnik wraca do psa i opuszcza z nim miejsce oznaczania.

Ocena	- wykonanie, - podjęcie bringsela, - przyniesienie bringsela bezpośrednio do przewodnika bez wypuszczania, - bezpośredni powrót do pozoranta po oddaniu bringsela, - niespokojne trzymanie bringsela nie jest błędem, ale silne żucie obniża ocenę. Utrzymanie kontaktu może być przerwane w pewnych okolicznościach (terenowych) bez negatywnego wpływu na ocenę. Krótkie zatrzymanie psa w gęstym terenie, by przewodnik mógł odnaleźć lepsze przejście i ruszyć dalej nie jest błędem. Komendy słowne do zatrzymania i ruszenia dalej są dozwolone, jeśli wymaga tego rodzaj terenu. Jakkolwiek pomoc ze strony przewodnika/pozoranta/układacza śladu jest zabroniona i w tej sytuacji oznaczanie oceniane jest na 0 punktów. Każde naruszenie przestrzeni osobistej pozoranta przez psa odpowiednio obniża ocenę.
--------------	---

3.4.4.3 Meldunek (swobodne doprowadzanie)	
	RH - F, FL, T, MT
Wykonanie	Podczas meldunku pies biega tam i z powrotem między przewodnikiem a pozorantem, najkrótszą drogą i prowadzi przewodnika do pozoranta lub miejsca oznaczania. Pies nie może być brany na smycz w żadnym momencie oznaczania. Pies musi prezentować takie zachowanie do czasu dojścia przewodnika do pozoranta lub miejsca oznaczania. Dodatkowo pies musi pokazać wyraźny model zachowania w stosunku do przewodnika, aby oznaczanie było jednoznaczne. Ten model zachowania sędzia musi poznać przed pracą węchową. Może to być np.: - skakanie na lub szturchanie przewodnika, - szczekanie na przewodniku, - kontakt wzrokowy między przewodnikiem a psem.
Ocena	- wykonanie, - bezpośrednie doprowadzenie przewodnika do pozoranta. Jakkolwiek pomoc ze strony przewodnika/pozoranta/układacza śladu jest zabroniona i w takiej sytuacji oznaczanie oceniane jest na 0 punktów. Każde naruszenie przestrzeni osobistej pozoranta przez psa odpowiednio obniża ocenę.

3.4.4.4 Wskazanie	
	RH – F, MT
Wykonanie	F: Podczas wskazywania pies pozostaje leżąc, siedząc lub stojąc przy przedmiocie lub układaczu śladu. Pies musi prezentować takie zachowanie do czasu osiągnięcia przez przewodnika miejsca położenia przedmiotu lub osoby. Pies musi prezentować wyraźny model zachowania, aby oznaczenie było czytelne i rozpoznawalne. Pies musi przyjąć wybraną pozycję samodzielnie i zachowywać się spokojnie przy pozorancie bez naprzykrzania się mu. MT: Przewodnik musi jasno rozpoznać oznaczenie oraz jednoznacznie wskazać deptacza. Przewodnik zgłasza wykonane oznaczenie sędziemu i do psa może podejść na jego pozwolenie. Wcześniejsza rozmowa z pozorantem lub odezwanie się do psa jest zabronione.

Ocena	Jeśli oznaczenie zostanie sprowokowane przez przewodnika/deptacza/układacza śladu oceniane jest na 0 punktów. Każde naruszenie przestrzeni osobistej pozoranta przez psa odpowiednio obniża ocenę. Niespokojne bądź nieczytelne zachowanie podczas wskazywania obniża odpowiednio ocenę.
--------------	--

3.4.4.5 Drapanie i penetracja	
	RH - L
Wykonanie	Podczas drapania i penetracji pies kieruje się stale i definitywnie w stronę pozoranta do czasu dotarcia do niego przewodnika i zakończenia oznaczania. Pies powinien pokazać konkretne zachowanie penetrujące poprzez drapanie; szczekanie nie jest błędem. Jeśli pozorant zostaje w kryjówce, pies może być wysłany z tego miejsca tylko w przypadku pierwszego oznaczania.
Ocena	Drapanie i penetracja są miarą określającą intensywność i zainteresowanie psa pozorantem i mogą być robione równocześnie ze szczekaniem.

3.4.4.6 Ćwiczenie oznaczania	
	RH-FL klasa A i B oraz RH-F klasa V
Wykonanie	Miejsce do tego ćwiczenia musi być przygotowane poza terenem do pracy wędchowej. Pozorant idzie na swoje miejsce tak, by pies tego nie widział. Na polecenie sędziego przewodnik przygotowuje psa do pracy i wysyła go z jedną komendą słowną i/lub optyczną do widocznego pozoranta, który siedzi lub leży w odległości 20 m. Pies musi pobiec do pozoranta natychmiast, najkrótszą drogą i oznaczyć go w sposób kierunkowy. Pies musi wykonać oznaczanie wyraźnie i bez żadnej pomocy ze strony przewodnika w zgłoszony wcześniej sposób. Przewodnik zgłasza oznaczenie. Zależnie od rodzaju oznaczania przewodnik idzie do pozoranta z zgodą sędziego lub jest do niego doprowadzany przez psa. Zakończenie oznaczania (odprowadzenie/odwołanie psa z bliskiej odległości) zależy od przewodnika. Oznaczanie oszczekiwaniem powinno trwać przynajmniej 15 sekund. Na polecenie sędziego pies jest zabierany lub odwoływany w bezpośrednim sąsiedztwie miejsca oznaczania i tutaj dostaje komendę do przyjęcia pozycji zasadniczej. Następnie pies jest odkładany w pozycji „waruj” w odległości ok. 3 m. Przewodnik podchodzi do pozoranta i próbuje nawiązać z nim kontakt. Na polecenie sędziego przewodnik wraca do psa i przyjmują pozycję zasadniczą. Potem następuje dalsza część pracy wędchowej. Wykonanie ćwiczenia jest analogiczne w przypadku oznaczania bringselem lub poprzez swobodne doprowadzanie.
Ocena	Jeśli pies nie oznaczy pozoranta lub opuści go natychmiast po oznaczeniu i wróci do przewodnika, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów. Krażenie, brak bezpośredniego dojścia do pozoranta, wahanie przy oszczekiwaniu, brak ciągłego szczekania odpowiednio obniżają ocenę.
	RH-T klasa A i B oraz RH-L klasa A i B
Wykonanie	Miejsce do tego ćwiczenia musi być przygotowane poza terenem do pracy wędchowej i musi być wyraźnie rozpoznawalne. Kryjówka jest wskazywana przewodnikowi. Praca zaczyna się 10 m (zaznaczone na ziemi) od miejsca, gdzie ukryty jest pozorant albo w rurze z pokrywą albo w skrzyni, albo w kryjówce śnieżnej.

	Śnieżna kryjówka musi być zbudowana luźno z bloków śnieżnych tak, by pies mógł dostać się do pozoranta kopiąc. Na polecenie sędziego przewodnik przygotowuje psa do pracy i wysyła go z jedną komendą słowną i/lub optyczną do kryjówki. Pies musi wykonać oznaczenie, gdy wyczuje zapach z kryjówki. Przewodnik zgłasza oznaczenie i może opuścić swoją pozycję za zgodą sędziego. Zakończenie oznaczania (odprowadzenie/odwołanie psa z bliskiej odległości) zależy od przewodnika. Następnie pies jest odkładany w pozycji „waruj” w odległości ok. 3 m od miejsca ukrycia pozoranta i musi tu leżeć spokojnie i nie przeszkadzać podczas jego odkrywania. Przewodnik pomaga w uwalnianiu pozoranta. Gdy tylko jest to możliwe, przewodnik wraca do psa i pozwala mu dojść do pozoranta (w kryjówce). Na polecenie sędziego pozorant opuszcza kryjówkę. Na kolejne polecenie sędziego przewodnik z psem przyjmują pozycję zasadniczą na jedną komendę słowną i/lub optyczną. Oznaczanie oszczekiwaniem powinno trwać przynajmniej 15 sekund. Potem następuje dalsza część pracy wędrowej. Wykonanie ćwiczenia jest analogiczne w przypadku oznaczania bringselem lub poprzez swobodne doprowadzanie.
Ocena	Jeśli pies nie oznaczy pozoranta lub opuści go natychmiast po oznaczeniu i wróci do przewodnika, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów. Krążenie, brak bezpośredniego dojścia do pozoranta, wahanie przy oszczekiwaniu, brak ciągłego szczekania odpowiednio obniżają ocenę.

4 Wykonanie i ocena TROPIENIE	
	RH-F
Miejsce	Jeśli jest więcej uczestników egzaminu z tropienia, ślady są wcześniej losowane w terenie. Po wezwaniu przewodnik melduje się w pozycji zasadniczej z psem na smyczy, zgłaszając sposób oznaczania przez psa. Pies może pracować swobodnie lub na 10-metrowej linie dopiętej do obroży lub szelek. Klasa A i B - jeśli pies pracuje z bringselem, ma go mieć dopiętego przed rozpoczęciem pracy. Sędzia wskazuje przewodnikowi pole startowe, poza którym może się on swobodnie przemieszczać. Przewodnik spuszcza psa ze smyczy i kieruje go do pracy.
Dozwolone oznaczanie	Deptacz śladu – oszczekiwanie, bringsel, meldunek, wskazywanie Przedmioty – wskazywanie, podjęcie
Przedmiot identyfikacyjny	Jeden dobrze nasączony zapachem przedmiot użytkowy, który nie powinien wyróżniać się kolorem od podłoża i jest umieszczony w sposób niewidoczny dla przewodnika.
Przedmioty na śladzie	Dozwolone są tylko dobrze nasączone zapachem przedmioty użytkowe, maksymalnie w rozmiarze tenisówki, zrobione z dowolnych materiałów, których kolor nie wyróżnia się w otoczeniu. Deptacz kładzie przedmioty w trakcie układania śladu, bez zatrzymywania się. Przedmioty nie mogą być kładzione blisko śladu, ale muszą być dokładnie na śladzie. Deptacz musi zaznaczyć położenie każdego przedmiotu na szkicu śladu. W tym celu przedmioty muszą być ponumerowane lub dokładnie opisane.
Wskazanie przedmiotów i osób	Wskazywanie - podczas wskazywania pies pozostaje siedząc, leżąc lub stojąc przy przedmiocie lub deptaczu. Pies musi prezentować takie zachowanie, dopóki przewodnik nie dotrze do przedmiotu lub osoby.

	Pies musi prezentować wyraźny model zachowania, aby oznaczanie było czytelne i rozpoznawalne. Pies musi przyjąć wybraną pozycję natychmiastowo i zachowywać się spokojnie koło pozoranta bez naprzykrzania się mu. Podjęcie – pies musi podjąć przedmiot bez wahania: <u>Wzór zachowania 1</u> – podjęcie i przyniesienie – pies musi natychmiast podjąć przedmiot, przynieść go do przewodnika najkrótszą drogą i usiąść przed nim; pies może być potem wysłany na ślad albo z miejsca podjęcia albo przyniesienia przedmiotu. <u>Wzór zachowania 2</u> – podjęcie i pozostanie w miejscu – przy tym sposobie zachowania, pies z przedmiotem pysku prezentuje jedną z trzech możliwych pozycji, analogicznie do wskazywania: warowanie, siedzenie lub stanie. Te dwa wzory mogą być stosowane wymiennie. Pies musi prezentować wyraźny model zachowania, aby oznaczanie było czytelne i rozpoznawalne.
Ocena przedmiotów	- wskazanie, - podjęcie przedmiotu, - bezpośrednio przyniesienie bez upuszczenia. Sędzia ocenia podjęcie i podążanie śladem. Niewielkie odchylenia od linii śladu nie są błędem, dopóki pies samodzielnie podąża dalszym śladem. Pies powinien zaprezentować samodzielną i radosną pracę na śladzie, z pewnym i samodzielnym wskazaniem przedmiotów. Każdy nieodnaleziony przedmiot jest oceniany na 0 punktów, tak samo przedmiot wskazany niesamodzielnie. Jeśli pies położy się w miejscu, gdzie nie ma przedmiotu a przewodnik nie potwierdza odnalezienia przedmiotu, tylko daje psu komendę do dalszej pracy, ocena jest obniżana. Fałszywe wskazanie, które przewodnik potwierdzi, obniża punktację o wartość punktową przedmiotu.
Oznaczenie deptacza	Jeśli oznaczanie zostanie wykonane inaczej, niż to zgłosił przewodnik, ocena za oznaczanie jest niedostateczna. Jeśli przewodnik zgłosił oczekiwanie, a pies nie szczeka, ale wyraźnie oznacza, oznaczanie jest oceniane jako niedostateczne. Jeśli pies nie szczeka dokładnie w kierunku pozoranta lub na krótko od niego odejdzie, oznaczanie oceniane jest maksymalnie na dostateczne.
Przerwanie pracy	Przerwanie pracy przez sędziego następuje, gdy przewodnik znajdzie się dalej niż 10 m od śladu. Sędzia może pozwolić na większą odległość w trudnym terenie. Przerwanie może wystąpić w każdym przypadku, jeśli sędzia odniesie wrażenie, że pies nie jest w stanie podjąć śladu lub kontynuować pracy samodzielnie. Gdy tropienie zostanie przerwane, przewodnik z psem i sędzią opuszczają teren najkrótszą drogą. Dalsze tropienie jest niedozwolone.
Wykonanie Klasa V, A, B	Przewodnik idzie za psem i musi utrzymać odległość 10 metrów, nawet jeśli tropi bez linki. Gdy pies znajdzie przedmiot, musi go natychmiast podjąć lub konkretnie wskazać bez żadnej pomocy przewodnika. Gdy pies wskaże przedmiot, przewodnik idzie do niego. Potwierdza odnalezienie przedmiotu, podnosząc go. Potem kontynuują pracę. Pies powinien podążać śladem deptacza podczas, gdy przewodnik utrzymuje 10-metrowy dystans. Sędzia podąża za zespołem w odpowiedniej odległości. Sędzia nie powinien przeszkadzać zespołowi, jednak wybiera swoją pozycję tak, by móc właściwie oceniać jego pracę. Przewodnik może zrobić przerwę w tropieniu kosztem czasu pracy.

	Przewodnik może oczyścić psu głowę, oczy i nos w czasie pracy oraz dać mu wody. Szukanie kończy się, gdy po oznaczeniu deptacza, zwrócone zostaną przedmioty, przewodnik się odmelduje, a sędzia ogłosi ocenę. Do sędziego należy decyzja o przedłużeniu czasu tropienia, zależnie od warunków, po ostatniej zmianie kierunku.
Wykonanie Klasa A, B	Trasa śladu powinna być tak naturalna, jak to możliwe, dostosowana do terenu i zawierać zmianę podłoża. Terenie może zawierać lasy, łąki, pola, a także skrzyżowania ścieżek i dróg. Nieznaczne łuki nie oznaczają zmiany kierunku; zmiana kierunku ma być zrobiona w sposób konkretny. Deptacz musi dać sędziemu właściwy plan śladu ze wszystkimi niezbędnymi informacjami, jak kolejność przedmiotów, charakterystyczne miejsca na śladzie. Zapis GPS jest dozwolony i pożądanym. Deptacz układa ślad idąc normalnym tempem, nie może szurać ani zatrzymywać się w trakcie układania śladu. Ślad klasy B musi mieć wyraźnie wyższy stopień trudności, np. zmiany podłoża, rowy, przekraczanie ścieżki i/lub drogi itp.
Rozpoczęcie klasa A i B	Początkiem śladu jest przedmiot identyfikacyjny umieszczony w niewidoczny sposób na obszarze 20x20m (dla klasy B – 30x30m). Linia podstawowa tego obszaru jest oznaczona po prawej i po lewej. Deptacz wchodzi na ten obszar z lewej bądź prawej strony i umieszcza przedmiot w wyznaczonym terenie. Oznacza on początek śladu deptacza. Po krótkiej przerwie, deptacz idzie normalnym tempem w wyznaczonym kierunku. Przewodnik kieruje swojego psa do zlokalizowania przedmiotu identyfikacyjnego, puszczając go bez smyczy sprzed linii podstawowej. Pies musi systematycznie przeszukać obszar i znaleźć przedmiot identyfikacyjny w ciągu 3 minut w obrębie strefy; przewodnik może sterować psem i naprowadzać go komendami głosowymi i/lub optycznymi, ale bez przekraczania linii podstawowej. Po zlokalizowaniu przedmiotu identyfikacyjnego przewodnik bierze psa na linkę, jeśli jest potrzebna i kieruje go do pracy na śladzie. Jeśli pies nie znajdzie przedmiotu, ale znajdzie ślad, przewodnik może zatrzymać psa i dopiąć linkę do tropienia lub może od razu podążyć za psem, powiadamiając sędziego, jeśli pies tropi bez linki. Jeśli pies nie znajdzie śladu w ciągu wyznaczonych 3 minut pracy, zespół może kontynuować próbę podjęcia śladu, kosztem czasu pracy. Przewodnik może wejść na przeszukiwane pole. Jeśli przekroczony zostanie czas na odnalezienie przedmiotu identyfikacyjnego i podjęcie śladu, ta część jest oceniana na 0 punktów. Sędzia może przerwać szukanie, jeśli jest jasne, że pies wyraźnie odmawia pracy lub nie jest w stanie rozwiązać zadania.
Koniec śladu w klasie A i B	Deptacz przyjmuje na końcu śladu pozycję leżącą lub siedzącą. Pozycja musi być przyjęta przed rozpoczęciem pracy przez psa.
Ocena klasa A i B	- praca na wyznaczonym polu i wskazanie przedmiotu identyfikacyjnego; - podjęcie i podążanie śladem; - sprawdzenie kolejności odnajdywanych przedmiotów; - samodzielne oznaczenie deptacza na końcu śladu; - jeśli deptacz nie został odnaleziony, egzamin nie może być zdany; maksymalna punktacja to 139 pkt - jeśli oznaczenie deptacza lub położenia przedmiotu zostało spowodowane przez przewodnika, oceną za to oznaczenie jest 0 punktów

	- jeśli przekroczony zostanie czas na odnalezienie przedmiotu identyfikacyjnego i podjęcie śladu, ta część jest oceniana na 0 punktów. Sędzia może przerwać pracę w każdej chwili, jeśli jest przekonany, że pies nie może samodzielnie kontynuować pracy.
--	--

4.1	RH-F V	Tropienie - Egzamin wstępny	max. 100 pkt
Ćwiczenia	Trzymanie się śladu (ułożonego przez przewodnika)		50 pkt
	Przedmioty na śladzie, 3x10 pkt		30 pkt
	Ćwiczenie oznaczania		20 pkt
Miejsce	Ślad przewodnika - 400 normalnych kroków z dwoma zmianami kierunku pod kątem prostym i 3 przedmiotami przewodnika Punkt startowy jest oznaczony znacznikiem, który pokazuje kierunek śladu. Po krótkim postoju na starcie przewodnik idzie normalnym krokiem w wyznaczonym kierunku. Podczas układania śladu nie może szurać, ciągnąć nogami ani się zatrzymywać. Przedmioty muszą być położone na śladzie, a nie obok. Wiek śladu – 20 minut Czas szukania – maksymalnie 15 minut Ćwiczenie oznaczania - po zakończeniu pracy wędrowej, przewodnik z psem na smyczy w pozycji zasadniczej melduje się u sędziego, informując o sposobie oznaczania przez psa. Na polecenie sędziego przechodzą na miejsce ćwiczenia i wykonują je.		
Ćwiczenie oznaczania	Pozorant idzie na swoje miejsce, nie będąc widzianym przez psa. Na polecenie sędziego przewodnik przygotowuje psa do pracy i wysyła go z jedną słowną i/lub optyczną komendą do siedzącej lub leżącej na widoku, w odległości ok. 20m osoby. Pies musi natychmiast najkrótszą drogą pobiec do pozoranta i oznaczyć go w sposób kierunkowy. Pies musi zdecydowanie i bez żadnej pomocy przewodnika oznaczyć w zgłoszony sposób. Przewodnik zgłasza oznaczenie. Zależnie od rodzaju oznaczania, przewodnik po pozwoleniu sędziego idzie do pozoranta lub jest tam prowadzony przez psa. Zakończenie oznaczania (zabranie/odwołanie z bliskiej odległości) zależy od przewodnika. Oznaczanie przez oszczekiwanie powinno trwać ok. 15 sekund. Na polecenie sędziego pies jest zabierany lub odwoływany przez przewodnika w bezpośrednim sąsiedztwie miejsca oznaczania i na komendę słowną i/lub optyczną przyjmuje pozycję zasadniczą. Następnie pies musi zostać położony w odległości ok. 3m. Przewodnik podchodzi do pozoranta i próbuje nawiązać z nim kontakt. Na polecenie sędziego przewodnik wraca do psa i przyjmuje pozycję zasadniczą. Analogicznie wykonuje się to ćwiczenie przy oznaczaniu bringselem, swobodnym doprowadzaniu i wskazywaniu.		

4.2	RH-F A	Tropienie - klasa A	max. 200 pkt
Ćwiczenia	Przedmiot identyfikacyjny		10 pkt
	Szukanie przedmiotu identyfikacyjnego		10 pkt
	Podjęcie śladu		10 pkt
	Podążanie śladem		70 pkt
	5 przedmiotów na śladzie (8 punktów za każdy)		40 pkt
	Pozorant: Odnalezienie osoby		30 pkt
	Oznaczenie		30 pkt

Miejsce	Ślad obcy - 1000 kroków, 4 konkretne zmiany kierunku pod kątem prostym lub rozwartym Wiek śladu – 60 minut Czas pracy – maks. 20 minut (wlicza się w to czas potrzebny na odnalezienie przedmiotu identyfikacyjnego)
----------------	---

4.3	RH-F B	Tropienie - klasa B	max. 200 pkt
Ćwiczenia	Przedmiot identyfikacyjny		10 pkt
	Szukanie przedmiotu identyfikacyjnego		10 pkt
	Podjęcie śladu		10 pkt
	Podążanie śladem		70 pkt
	8 przedmiotów na śladzie (5 punktów za każdy)		40 pkt
	Pozorant:	Odnalezienie osoby	30 pkt
		Oznaczenie	30 pkt
Miejsce	Ślad obcy - 2000 kroków, 8 konkretnych zmian kierunku pod kątem prostym, ostrym lub rozwartym Wiek śladu – 120 minut Czas pracy – maks. 45 minut (wlicza się w to czas potrzebny na odnalezienie przedmiotu identyfikacyjnego)		

5	Wykonanie i ocena TEREN		
Ogólne	Praca poszukiwawcza w terenie odbywa się normalnym tempem, przewodnik nie może biegać. Przewodnik dostaje szczegółowy szkic terenu, z którego jasno wynika jakie są jego granice. Potem musi wybrać taktykę. Nie może iść dookoła terenu ani wzdłuż jego granic; minimalna odległość od granicy powinna wynosić 30 m. Na polecenie przewodnika pies powinien przeszukiwać teren po obu stronach/naprzemiennie.		
Pozoranci	Odzież pozoranta nie powinna być kontrastowa w stosunku do otoczenia, nie może zawierać elementów jaskrawych czy odblaskowych. Pozoranci zajmują swoje pozycje we wskazanych miejscach na polecenie sędziego. Nie mogą być bliżej niż 20 m od siebie. Do kryjówek idą sami, zgodnie ze wskazówkami sędziego. Muszą leżeć lub siedzieć. Muszą być na miejscach co najmniej 10 minut przed rozpoczęciem pracy psa. Nie mogą być całkowicie przykryci plandekami, kocami lub podobnymi rzeczami - pies ma mieć możliwość kontaktu fizycznego i wzrokowego. Odkryta musi pozostać co najmniej twarz pozoranta. Na polecenie sędziego pozorant musi jak najszybciej po odnalezieniu opuścić kryjówkę, zabierając wszystkie rzeczy. Miejsce ukrycia może być zmieniane po każdym psie. Kryjówek można używać wielokrotnie.		
Taktyka	Jeśli przewodnik odnajdzie pozoranta, nie ma to wpływu na ocenę, jeśli pozwoli psu dalej pracować swobodnie i pies prawidłowo oznaczy pozoranta. Przed wysłaniem psa przewodnik zgłasza czy będzie wracał z psem bez smyczy do miejsca, gdzie zgłosił informację o odnalezieniu czy będzie kontynuował przeszukiwanie z miejsca odnalezienia. Uzasadniona zmiana taktyki jest dopuszczalna w każdym momencie.		

5.1	RH-FL V	Teren – egzamin wstępny	max. 100 pkt
Ćwiczenia	Styl pracy poszukiwawczej Oznaczenie pozoranta		30 pkt 70 pkt
Teren do szukania	5000 m ² terenu otwartego i zarośniętego Kryjówki muszą być wybrane w sposób pozwalający psu na wzrokowy i fizyczny kontakt z pozorantem.		
Pozoranci	1 pozorant		
Czas pracy	Maks. 10 minut		
Ocena	Jeśli pozorant nie zostanie odnaleziony, egzamin nie może być uznany za zdany. Pierwsze fałszywe oznaczenie obniża punktację o 20 punktów. W odniesieniu do przewodnika, szczególnie oceniana jest praca zespołowa.		

5.2	RH-FL A	Teren - klasa A	max. 200 pkt
Ćwiczenia	Ćwiczenie oznaczania Sterowność Intensywność szukania Mobilność/ruchliwość Samodzielność Taktyka i praca zespołowa Oznaczenie – 2 osoby, maks. 60 pkt za każdą		20 pkt 15 pkt 15 pkt 10 pkt 10 pkt 10 pkt 120 pkt
Teren	20000-25000 m ² terenu otwartego i zarośniętego Kryjówki dla pozorantów powinny być wybrane tak, by pies miał możliwość wzrokowego i fizycznego kontaktu z pozorantem. Teren do przeszukania musi być przedeptany przez kilka osób z psem do 15 minut przed rozpoczęciem pracy przez pierwszy zespół.		
Pozoranci	2 pozorantów		
Czas pracy	Maks. 20 minut		
Ćwiczenie oznaczania	Po wezwaniu, przewodnik melduje się z psem na smyczy w pozycji zasadniczej, zgłaszając sposób oznaczania przez psa sędziemu. Na polecenie sędziego przechodzą do miejsca ćwiczenia i wykonują je. Miejsce do wykonania tego ćwiczenia powinno być wyznaczone poza terenem do przeszukania. Pozorant idzie na swoje miejsce, nie będąc widzianym przez psa. Na polecenie sędziego, przewodnik przygotowuje psa do pracy i wysyła go z jedną słowną i/lub optyczną komendą do siedzącej lub leżącej na widoku, w odległości ok. 20m osoby. Pies musi natychmiast najkrótszą drogą pobiec do pozoranta i oznaczyć go sposób kierunkowy. Pies musi zdecydowanie i bez żadnej pomocy przewodnika oznaczyć w zgłoszony sposób. Przewodnik zgłasza oznaczenie. Zależnie od rodzaju oznaczania, przewodnik po pozwoleniu sędziego idzie do pozoranta lub jest tam prowadzony przez psa. Zakończenie oznaczania (zabranie/odwołanie w bliskiej odległości) zależy od przewodnika. Oznaczanie przez oszczekiwanie powinno trwać ok. 15 sekund. Na polecenie sędziego pies jest zabierany lub odwoływany przez przewodnika w bezpośrednim sąsiedztwie miejsca oznaczania i na komendę słowną i/lub optyczną przyjmuje pozycję zasadniczą. Następnie pies musi zostać odłożony w pozycji leżącej w odległości ok. 3 m. Przewodnik podchodzi do pozoranta i próbuje nawiązać z nim kontakt głosowy. Na polecenie sędziego przewodnik wraca do psa i przyjmują pozycję zasadniczą. Następuje dalsza część pracy węchowej.		

	Analogicznie ćwiczenie wygląda przy oznaczaniu za pomocą bringsela i przy meldunku.
Wykonanie	Taktyka przeszukania zależy od przewodnika i powinna być zgłoszona sędziemu przed rozpoczęciem pracy. O ewentualnych zmianach w trakcie pracy, sędzia musi być na bieżąco informowany; czas nie jest zatrzymywany. Na polecenie sędziego przewodnik kieruje psa do pracy z wybranego miejsca, zgodnie ze swoją taktyką. Kiedy pies zdecydowanie oddali się od przewodnika, sędzia wydaje mu pozwolenie na opuszczenie miejsca startu. Na polecenie przewodnika pies musi przeszukiwać teren szerokim rewirem. Przewodnik po odnalezieniu, może wysłać psa do dalszej pracy z miejsca oznaczania bez straty punktów, pod warunkiem zgłoszenia sędziemu zmiany taktyki. W przeciwnym razie musi wrócić z psem do miejsca startu/zgłoszenia oznaczania. Przewodnik musi zgłosić oznaczenie sędziemu i może iść do psa tylko na polecenie sędziego. Szukanie kończy się, gdy przewodnik się odmelduje, a sędzia ogłosi ocenę.
Ocena	Systematyczne przeszukiwanie terenu. Pierwsze fałszywe oznaczenie skutkuje utratą 40 punktów. Jeśli w terenie zostanie nieodnaleziony pozorant, egzamin nie może być uznany za zdany i maksymalny wynik wtedy, to 139 punktów.

5.3	RH-FL B	Teren - klasa B	max.200 pkt
Ćwiczenia	Ćwiczenie oznaczania Sterowność Intensywność szukania Mobilność/ruchliwość Samodzielność Taktyka i praca zespołowa Oznaczenie – 3 osoby, maks. 40 pkt za każdą		10 pkt 15 pkt 15 pkt 10 pkt 10 pkt 20 pkt 120 pkt
Teren	40000m ² (100x400m) – granice terenu i linia środkowa powinny być oznaczone; Co najmniej 50% terenu zarośniętego i z ograniczoną widocznością, może zawierać pojedyncze budynki. Pies ma wzrokowy i/lub fizyczny kontakt z pozorantami, jednak dopuszczalne są kryjówki typowe dla terenu, np. ambony, które są niewidoczne i nieosiągalne dla psa. Dozwolone są kryjówki do wysokości 3m. Wysokie kryjówki muszą się znajdować w odległości przynajmniej 20m od granic terenu, szczególnie należy rozważyć warunki wietrzne. Teren do przeszukania musi zostać przedeptany przez kilka osób z psem do 15 minut przed rozpoczęciem szukania.		
Pozoranci	3 pozorantów		
Czas pracy	Max. 30 minut		
Ćwiczenie oznaczania	Po wezwaniu, przewodnik melduje się z psem na smyczy w pozycji zasadniczej, zgłaszając sposób oznaczania przez psa sędziemu. Na polecenie sędziego przechodzą do miejsca ćwiczenia i wykonują je. Miejsce do wykonania tego ćwiczenia powinno być wyznaczone poza terenem do przeszukania. Pozorant idzie na swoje miejsce, nie będąc widzianym przez psa. Na polecenie sędziego, przewodnik przygotowuje psa do pracy i wysyła go z jedną słowną i/lub optyczną komendą do siedzącej lub leżącej na widoku, w odległości ok. 20m osoby. Pies musi natychmiast najkrótszą drogą pobiec do pozoranta i oznaczyć go sposób kierunkowy.		

	Pies musi zdecydowanie i bez żadnej pomocy przewodnika oznaczyć w zgłoszony sposób. Przewodnik zgłasza oznaczenie. Zależnie od rodzaju oznaczania, przewodnik po pozwoleniu sędziego idzie do pozoranta lub jest tam prowadzony przez psa. Zakończenie oznaczania (zabranie/odwołanie w bliskiej odległości) zależy od przewodnika. Oznaczanie przez oszczekiwanie powinno trwać ok. 15 sekund. Na polecenie sędziego pies jest zabierany lub odwoływany przez przewodnika w bezpośrednim sąsiedztwie miejsca oznaczania i na komendę słowną i/lub optyczną przyjmuje pozycję zasadniczą. Następnie pies musi zostać odłożony w pozycji leżącej w odległości ok. 3 m. Przewodnik podchodzi do pozoranta i próbuje nawiązać z nim kontakt głosowy. Na polecenie sędziego przewodnik wraca do psa i przyjmują pozycję zasadniczą. Następuje dalsza część pracy wędrowej. Analogicznie ćwiczenie wygląda przy oznaczaniu za pomocą bringsela i przy meldunku.
Wykonanie	Po ćwiczeniu z oznaczania przewodnik idzie na pozycję startową dla przeszukiwania terenu, gdzie sędzia informuje go o sytuacji taktycznej. Przewodnik wysyła psa do szukania na polecenie sędziego. Na polecenie przewodnika pies musi przeszukiwać teren szerokim rewirem po obu stronach linii środkowej. Przewodnik porusza się tylko wzdłuż linii środkowej, z wyjątkiem fazy oznaczania. Sporadyczne przemieszczanie się psa do tyłu nie jest błędem. Po wykonaniu oznaczania przewodnik wraca z psem na linię środkową i stąd kontynuują pracę. Wracanie po ścieżce jest niedozwolone do momentu osiągnięcia końca terenu. Jednak przewodnik może wysyłać psa w tył, jeśli w terenie pozostali pozoranci pod warunkiem, że dzieje się to w dozwolonym czasie. Szukanie kończy się, gdy przewodnik się odmelduje, a sędzia ogłosi ocenę.
Ocena	Systematyczne przeszukiwanie terenu. Pierwsze fałszywe oznaczenie skutkuje utratą 40 punktów. Jeśli w terenie zostanie nieodnaleziony pozorant, egzamin nie może być zdany i maksymalny wynik wtedy, to 139 punktów.

6 Wykonanie i ocena GRUZY	
Ogólne	Obszar do przeszukania powinien być wyraźnie odgraniczony lub jego granice jasno oznakowane. Organizator powinien przygotować kryjówki, zgodnie ze wskazówkami sędziego, w sposób zapewniający bezpieczną pracę. Pozoranci mają być na miejscach 10 minut przed rozpoczęciem pracy psa. Nie mogą być hermetycznie zamknięci, szczególnie należy pamiętać o trujących gazach w kryjówkach. Odległość między pozorantami to minimum 10 m, a kryjówki muszą być wybrane w sposób umożliwiający jednoznaczne i czytelne oznaczanie. Kryjówek można używać wielokrotnie, ale jeśli używa się tych samych kryjówek, należy wykluczyć możliwość fałszywych wskazań, pozostawiając nieużywane otwarte. Pies może nie mieć wzrokowego i/lub fizycznego kontaktu z pozorantem (klasa A i B). Nakrycie powinno być jak najmniej rzucające się w oczy. Ponowne wysłanie psa, po oznaczeniu, jest robione albo z miejsca odnalezienia albo z brzegu gruzowiska. Potem przewodnik opuszcza teren gruzów.

	Jeśli pozoranci nie są „wyciągani” z kryjówek, ponowne wskazanie nie jest błędem. Pies może być zabrany i wysłany ponownie z granicy obszaru.
Wykonanie	Przed rozpoczęciem przeszukania i omówieniem taktyki, przewodnik może sprawdzić sobie miejsce - bez psa, po dostępnych obrzeżach, by mieć krótki wgląd w teren do przeszukania (z zachowaniem zasad BHP), kosztem całkowitego czasu pracy. W tym czasie pies pozostaje w wyznaczonym miejscu swobodnie lub uwiązany. Przewodnik informuje sędziego, z którego miejsca chciałby wysłać psa i rozpoczyna tam pracę, puszczając psa bez kamizelki i obroży (z wyjątkiem pracy z bringselem). Pies powinien przeszukiwać teren zgodnie z poleceniami przewodnika. Przewodnik może przemieszczać się po wyznaczonej strefie lub po gruzach za psem, jeśli sędzia na to pozwoli.
Ocena	Ruchliwość, poruszanie się po gruzowisku, radzenie sobie z trudnościami, wytrzymałość

6.1	RH-T V	Gruzy – egzamin wstępny	max. 100 pkt
Ćwiczenia	Styl pracy poszukiwawczej Oznaczenie pozoranta		30 pkt 70 pkt
Teren do szukania	Gruzy budynków o powierzchni min. 400-600m ² na jednym poziomie, które mogą zawierać różne materiały konstrukcyjne. Obszar pracy powinien być widoczny dla przewodnika.		
Pozoranci	1 przykryty pozorant		
Czas pracy	Maks. 10 minut		
Wykonanie	Przewodnik może chodzić z psem po gruzowisku, jeśli sędzia na to pozwoli. Zazwyczaj ma to miejsce, kiedy pies zdecydowanie odejdzie od przewodnika (rozpocznie pracę).		
Ocena	Jeśli pozorant nie zostanie odnaleziony, egzamin nie może być uznany za zdany. Pierwsze fałszywe oznaczenie obniża punktację o 20 punktów.		

6.2	RH-T A	Gruzy - klasa A	max. 200 pkt
Ćwiczenia	Ćwiczenie oznaczania Sterowność Intensywność szukania Mobilność/ruchliwość Samodzielność Taktyka i praca zespołowa Oznaczenie – 2 osoby, maks. 60 pkt za każdą		20 pkt 10 pkt 20 pkt 10 pkt 10 pkt 10 pkt 120 pkt
Teren	Gruzy budowlane o powierzchni min. 800 – 1000m², zawierające różne materiały konstrukcyjne na jednym lub więcej poziomach. Niedozwolone jest przeszukiwanie wyłącznie budynków, jednak pojedyncze pomieszczenia mogą być włączone do obszaru przeszukania. Obszar do egzaminu klasy A musi zawierać ciemne pomieszczenia lub zagłębienia i głębokie kryjówki z pozorantem pod przykryciem lub gruzem, na głębokości ok. 1m. Przewodnik dostaje opis sytuacyjny w formie szkicu. Teren do przeszukania musi być przedemptany przez jedną lub więcej osób z psem przynajmniej 15 minut przed rozpoczęciem pracy pierwszego psa. Bezpośrednio		

	przed rozpoczęciem pracy psa i w jej trakcie po obszarze musi przemieszczać się 2 pomocników bez psów. Obszar do przeszukania powinien być widoczny dla przewodnika. Rozproszenia – urządzenia zamglawiające, hałasy silników, młotów, dudnienie, dźwięki pojazdów itp. Rozproszenia należy ustalić z sędzią.
Pozoranci	2 osoby, przykryte, niewidoczne
Czas pracy	Maks. 20 minut
Ćwiczenie oznaczania	Po wezwaniu, przewodnik melduje się z psem na smyczy w pozycji zasadniczej, zgłaszając sędziemu sposób oznaczania przez psa. Na polecenie sędziego przechodzą do miejsca ćwiczenia oznaczania i wykonują je. Miejsce do wykonania tego ćwiczenia powinno być poza obszarem do przeszukania i musi być wyraźnie rozpoznawalne. Kryjówka jest wskazywana przewodnikowi. Praca rozpoczyna się oznaczonym miejscu, 10m od miejsca ukrycia pozoranta w rurze z wiekiem lub skrzyni. Na polecenie sędziego, przewodnik przygotowuje psa do pracy i wysyła go na kryjówkę. Dozwolona jest jedna komenda słowna i/lub optyczna na początku. Pies powinien oznaczać po zlokalizowaniu zapachu z kryjówki czytelnie wskazując miejsce wydobywania się zapachu. Przewodnik zgłasza wykonane oznaczanie i na polecenie sędziego może opuścić swoje miejsce. Zakończenie oznaczania (zabranie/odwołanie w bliskiej odległości) zależy od przewodnika. Następnie pies jest odkładany na bok swobodnie, w odległości ok. 3 m od miejsca odnalezienia i powinien tam leżeć spokojnie i nie przeszkadzać podczas wydobywania pozoranta. Przewodnik pomaga w uwolnieniu osoby. Gdy tylko kryjówka zostanie wystarczająco otwarta, przewodnik zabiera psa i pozwala mu dojść do odnalezionego. Na polecenie sędziego pozorant opuszcza kryjówkę. Na kolejne polecenie przewodnik z psem przyjmują pozycję zasadniczą, wykorzystując jedną komendę słowną lub optyczną. Oznaczanie oszczekiwaniami powinno trwać ok. 15 sekund. Potem następuje dalsza część pracy węchowej. Wykonanie ćwiczenia przy oznaczaniu bringselem, czy meldunkiem powinno być analogiczne.
Wykonanie	Po ćwiczeniu z oznaczania przewodnik idzie na pozycję startową dla przeszukiwania gruzowiska, gdzie sędzia informuje go o sytuacji taktycznej. Po odnalezieniu pozoranta praca jest kontynuowana na polecenie sędziego. Przewodnik może raz wysłać psa z miejsca odnalezienia pozoranta. Szukanie kończy się, gdy przewodnik się odmelduje, a sędzia ogłosi ocenę.
Ocena	Pierwsze fałszywe oznaczenie skutkuje utratą 40 punktów. Jeśli w terenie zostanie nieodnaleziony pozorant, egzamin nie może być uznany za zdany i maksymalny wynik wtedy, to 139 punktów.

6.3	RH-T B	Gruzy - klasa B	max.200 pkt
Ćwiczenia	Ćwiczenie oznaczania		20 pkt
	Sterowność		10 pkt
	Intensywność szukania		20 pkt
	Mobilność/ruchliwość		10 pkt
	Samodzielność		10 pkt
	Taktyka i praca zespołowa		10 pkt
	Oznaczenie – 3 osoby, maks. 40 pkt za każdą		120 pkt

Teren	Gruzy budowlane o powierzchni min. 1200 – 1500m², zawierające różne materiały konstrukcyjne na jednym lub więcej poziomach. Niedozwolone jest przeszukiwanie wyłącznie budynków, jednak pojedyncze pomieszczenia mogą być włączone do obszaru przeszukania. Obszar do egzaminu klasy B musi zawierać minimum 6 kryjówek, w tym co najmniej 2 ciemne pomieszczenia lub zagłębienia, co najmniej 2 głębokie kryjówki (ok. 2m), gdzie pozoranta można przykryć lub zasypać gruzem lub przynajmniej 2 wysokie kryjówki (maks. 2m). Do szukania wykorzystać należy przynajmniej 2 rodzaje kryjówek. W przypadku kryjówek podwyższonych należy wziąć pod uwagę warunki wietrzne. Teren do przeszukania musi być przedeptany przez kilka osób z psem przynajmniej 15 minut przed rozpoczęciem pracy pierwszego psa. Bezpośrednio przed rozpoczęciem pracy psa i w jej trakcie po obszarze musi przemieszczać się 2 pomocników bez psów. Obszar do przeszukania powinien być widoczny dla przewodnika. Rozproszenia – urządzenia zamglawiające, hałasy silników, młotów, dudnienie, dźwięki pojazdów itp. Rozproszenia należy ustalić z sędzią.
Pozoranci	3 osoby, przykryte, niewidoczne
Czas pracy	Max. 30 minut
Ćwiczenie oznaczania	Po wezwaniu, przewodnik melduje się z psem na smyczy w pozycji zasadniczej, zgłaszając sędziemu sposób oznaczania przez psa. Na polecenie sędziego przechodzą do miejsca ćwiczenia oznaczania i wykonują je. Miejsce do wykonania tego ćwiczenia powinno być poza obszarem do przeszukania i musi być wyraźnie rozpoznawalne. Kryjówka jest wskazywana przewodnikowi. Praca rozpoczyna się oznaczonym miejscu, 10m od miejsca ukrycia pozoranta w rurze z wiekiem lub skrzyni. Na polecenie sędziego, przewodnik przygotowuje psa do pracy i wysyła go na kryjówkę. Dozwolona jest jedna komenda słowna i/lub optyczna na początku. Pies powinien oznaczać po zlokalizowaniu zapachu z kryjówki czytelnie wskazując miejsce wydobywania się zapachu. Przewodnik zgłasza wykonane oznaczanie i na polecenie sędziego może opuścić swoje miejsce. Zakończenie oznaczania (zabranie/odwołanie w bliskiej odległości) zależy od przewodnika. Następnie pies jest odkładany na bok swobodnie, w odległości ok. 3 m od miejsca odnalezienia i powinien tam leżeć spokojnie i nie przeszkadzać podczas wydobywania pozoranta. Przewodnik pomaga w uwolnieniu osoby. Gdy tylko kryjówka zostanie wystarczająco otwarta, przewodnik zabiera psa i pozwala mu dojść do odnalezionego. Na polecenie sędziego pozorant opuszcza kryjówkę. Na kolejne polecenie przewodnik z psem przyjmują pozycję zasadniczą, wykorzystując jedną komendę słowną lub optyczną. Oznaczanie oszczekiwaniami powinno trwać ok. 15 sekund. Potem następuje dalsza część pracy węchowej. Wykonanie ćwiczenia przy oznaczaniu bringselem, czy meldunkiem powinno być analogiczne.
Wykonanie	Pozoranci powinni być niedostępni i/lub niewidoczni dla psa (klasa A i B). Maskowanie pozorantów powinno być jak najmniej rzucające się w oczy. Po odnalezieniu praca jest kontynuowana na polecenie sędziego. Przewodnik może raz wysłać psa z miejsca odnalezienia pozoranta. Szukanie kończy się, gdy przewodnik się odmelduje, a sędzia ogłosi ocenę.

Ocena	Pierwsze fałszywe oznaczenie skutkuje utratą 40 punktów. Jeśli w terenie zostanie nieodnaleziony pozorant, egzamin nie może być uznany za zdany i maksymalny wynik wtedy, to 139 punktów.
--------------	--

7 Wykonanie i ocena LAWINY	
Ogólne	W sposób szczególny należy zadbać o bezpieczne kryjówki w śniegu. Pole śnieżne może być częściowo lub całkowicie wyratrakowane i/lub pocięte śladami nart. Teren powinien być widocznie oznakowany flagami (traserami) dla lepszego bezpieczeństwa i ograniczenia obszaru do przeszukania. Kryjówki mogą być użyte powtórnie. Kryjówki nieużywane muszą pozostawać otwarte. Pozoranci nie biorą udziału w przygotowywaniu kryjówek. Pozoranci powinni być niedostępni i/lub niewidoczni dla psa (klasa A, B). Nakrycie powinno być jak najmniej rzucające się w oczy.
Praca z detektorem lawinowym: klasa A i B	Potrzebne są dwa detektory – jeden jako nadajnik, drugi jako odbiornik. W czasie meldunku przewodnik musi zgłosić, jakiego urządzenia będzie używał – własnego, czy organizatora. Detektor ukryty jest w oznakowanym terenie 20x20 m, na głębokości 30 cm dla klasy A i 50 cm dla klasy B. Zadaniem przewodnika jest zlokalizować, wykopać i pokazać sędziemu zakopany nadajnik sygnału w ciągu maks. 5 minut. Taktyka zależy od przewodnika. Jeśli czas zostanie przekroczony punktacja za to ćwiczenie wynosi 0.
Wykonanie	Pies powinien systematycznie przeszukiwać teren na polecenie przewodnika. Przewodnik może opuścić miejsce startu, gdy pies oddali się na min. 30 metrów, oznacza lub na polecenie sędziego. Praca kończy się odmeldowaniem przewodnika i ogłoszeniem oceny przez sędziego.
Oznaczenie klasa A i B	Po zgłoszeniu oznaczania i na polecenie sędziego, przewodnik idzie na miejsce odnalezienia i zaznacza je. Bez czekania na odkopanie pozoranta praca jest kontynuowana na polecenie sędziego.

7.1	RH-L V Lawiny - egzamin wstępny	maks. 100 pkt
Ćwiczenia	Styl pracy poszukiwawczej Oznaczenie pozoranta	30 pkt 70 pkt
Teren	Pole śnieżne o pow. ok. 5000m ² z minimum 3 kryjówkami śnieżnymi. Wejścia do kryjówek powinny być dość luźno zbudowane z bloków śnieżnych, tak by pies mógł dostać się do pozoranta drapiąc i kopiąc. Należy pamiętać, by kryjówki były dostosowane do terenu i nie rzucały się w oczy.	
Pozoranci	1 osoba schowana w kryjówce śnieżnej min. 10 minut przed rozpoczęciem pracy psa, która musi zachowywać spokojnie podczas szukania.	
Czas pracy	Maks. 10 minut	
Wykonanie	Przewodnik może pracować w raketach lub na nartach turowych. Przewodnik przychodzi na miejsce startu i tutaj jest informowany przez sędziego o sytuacji taktycznej. Pies musi systematycznie przeszukać teren na polecenie przewodnika. Przewodnik może opuścić miejsce startu tylko, gdy pies oddali się na min. 30 kroków, oznacza i/lub na polecenie sędziego. Sędzia decyduje, czy można wejść na obszar przeszukiwany, czy nie.	

Oznaczenie	Pies może dostać się do pozoranta, następnie przewodnik wydostaje pozoranta na polecenie sędziego i oznacza miejsce jego odnalezienia.
Ocena	• Systematyczne przeszukiwanie obszaru • Intensywność drapania i penetracji Pierwsze fałszywe oznaczenie, skutkuje odebraniem 20 punktów. Sędzia może stwierdzić fałszywe oznaczenie, jeśli pies nie miał żadnej możliwości zebrania zapachu pozoranta, biorąc pod uwagę sytuację termiczną i lokalny wiatr. Jeśli pozorant nie został odnaleziony, egzamin nie może być uznany za zdany.

7.2	RH-L A	Lawiny - klasa A	maks. 200 pkt
Ćwiczenia	Oznaczenie – ćwiczenie Praca z detektorem lawinowym Sterowność Intensywność szukania Mobilność/ruchliwość Samodzielność Taktyka i praca zespołowa Oznaczenie -2 osoby, maks. 60 punktów za każdą		20 pkt 10 pkt 10 pkt 10 pkt 10 pkt 10 pkt 10 pkt 120 pkt
Teren	Pole śnieżne o pow. ok.8000m ² z minimum 5 kryjówkami śnieżnymi. Kryjówki muszą być zbudowane z bloków śnieżnych w taki sposób, by pies miał trudność w dotarciu do pozoranta przez drapanie. Bezpośrednio przed wysłaniem psa i w czasie jego pracy, teren do przeszukania musi być przecinany śladami minimum 3 osób bez psa, poruszających się pieszo lub na nartach.		
Pozoranci	2 osoby zakopane na głębokości ok. 80cm. Pozoranci muszą być w kryjówkach min. 20 minut przed rozpoczęciem pracy psa i zachowują się spokojnie podczas szukania. Odległość między pozorantami musi zapewniać czytelne oznaczenie.		
Czas pracy	maks. 15 minut. Czas jest zatrzymywany w czasie odkopywania pierwszego pozoranta.		
Ćwiczenie oznaczania	Po wezwaniu, przewodnik melduje się z psem na smyczy w pozycji zasadniczej, zgłaszając sędziemu sposób oznaczania przez psa. Na polecenie sędziego przechodzą do miejsca ćwiczenia i wykonują je. Miejsce to znajduje się poza terenem do przeszukania i musi być łatwo rozpoznawalne. Kryjówka jest wskazywana przewodnikowi. Praca rozpoczyna się w oznaczonym miejscu, 10m od miejsca ukrycia pozoranta w kryjówce śnieżnej. Kryjówka śnieżna musi być luźno zbudowana z bloków śnieżnych, tak by pies mógł dostać się do pozoranta drapiąc. Na polecenie sędziego, przewodnik przygotowuje psa do pracy i wysyła go na kryjówkę. Dozwolona jest jedna komenda słowna i/lub optyczna na początku. Pies powinien oznaczać po zlokalizowaniu zapachu z kryjówki. Przewodnik zgłasza oznaczenie i na polecenie sędziego, może opuścić swoją pozycję. Zakończenie oznaczania (zabranie/odwołanie w bliskiej odległości) zależy od przewodnika. Następnie pies jest odkładany na bok swobodnie, w odległości ok. 3 m od miejsca odnalezienia i powinien tam leżeć spokojnie i nie przeszkadzać podczas wydobywania pozoranta. Przewodnik pomaga w uwolnieniu osoby. Gdy tylko kryjówka zostanie wystarczająco otwarta, przewodnik zabiera psa i pozwala mu dojść do odnalezionego. Na polecenie sędziego pozorant opuszcza kryjówkę. Na kolejne polecenie sędziego przewodnik przyjmuje z psem pozycję zasadniczą na jedną komendę słowną lub optyczną.		

	Oznaczanie oszczekiwaniami powinno trwać ok. 15 sekund. Potem następuje dalsza część pracy węchowej. Wykonanie ćwiczenia przy oznaczaniu bringselem, czy meldunkiem powinno być analogiczne.
Wykonanie	Przewodnik może poruszać się na nartach lub w rakietach śnieżnych. Po przybyciu na miejsce startu jest informowany przez sędziego o sytuacji taktycznej. Wysyła psa zgodnie ze swoją decyzją. Może opuścić pozycję startową tylko, gdy pies oddali się na min. 30 m, oznacza i/lub na polecenie sędziego. Sędzia decyduje, czy można wejść na obszar przeszukiwany, czy nie. Bez czekania na zakończenie odkopywania pozoranta, praca jest kontynuowana na polecenie sędziego.
Ocena	Pierwsze fałszywe oznaczenie skutkuje utratą 40 punktów. Jeśli w terenie zostanie nieodnaleziony pozorant, egzamin nie może być uznany za zdany i maksymalny wynik wtedy, to 139 punktów.

7.3	RH-L B	Lawiny - klasa B	maks. 200 pkt
Ćwiczenia	Ćwiczenie oznaczania Praca z detektorem lawinowym Sterowność Intensywność szukania Mobilność/ruchliwość Samodzielność Taktyka i praca zespołowa Oznaczenie - 3 osoby, maks. 40 punktów za każdą		20 pkt 10 pkt 10 pkt 10 pkt 10 pkt 10 pkt 10 pkt 120 pkt
Teren	Pole śnieżne o pow. ok. 12 000m ² z minimum 5 kryjówkami śnieżnymi. Kryjówki muszą być zbudowane z bloków śnieżnych, tak by pies miał trudność w dokopaniu się do pozoranta. Do 15 minut przed rozpoczęciem pracy przez pierwszy zespół, teren do przeszukania musi być poprzecinany śladami minimum 3 osób z psem, poruszających się pieszo lub na nartach. Bezpośrednio przed rozpoczęciem przeszukania i w jego trakcie po terenie powinny przemieszczać się pieszo lub na nartach minimum 3 osoby bez psa.		
Pozoranci	3 osoby zakopane na głębokości ok. 120cm. Pozoranci muszą być w kryjówkach min. 20 minut przed rozpoczęciem psa i zachowują się spokojnie podczas szukania. Odległość między pozorantami musi zapewniać czytelne oznaczenie.		
Czas pracy	Maks. 25 minut		
Ćwiczenie oznaczania	Po wezwaniu, przewodnik melduje się z psem na smyczy w pozycji zasadniczej, zgłaszając sędziemu sposób oznaczania przez psa. Na polecenie sędziego przechodzą do miejsca ćwiczenia i wykonują je. Miejsce to znajduje się poza terenem do przeszukania i musi być łatwo rozpoznawalne. Kryjówka jest wskazywana przewodnikowi. Praca rozpoczyna się w oznaczonym miejscu, 10m od miejsca ukrycia pozoranta w kryjówce śnieżnej. Kryjówka śnieżna musi być luźno zbudowana z bloków śnieżnych, tak by pies mógł dostać się do pozoranta drapiąc. Na polecenie sędziego, przewodnik przygotowuje psa do pracy i wysyła go na kryjówkę. Dozwolona jest jedna komenda słowna i/lub optyczna na początku. Pies powinien oznaczać po zlokalizowaniu zapachu z kryjówki. Przewodnik zgłasza		

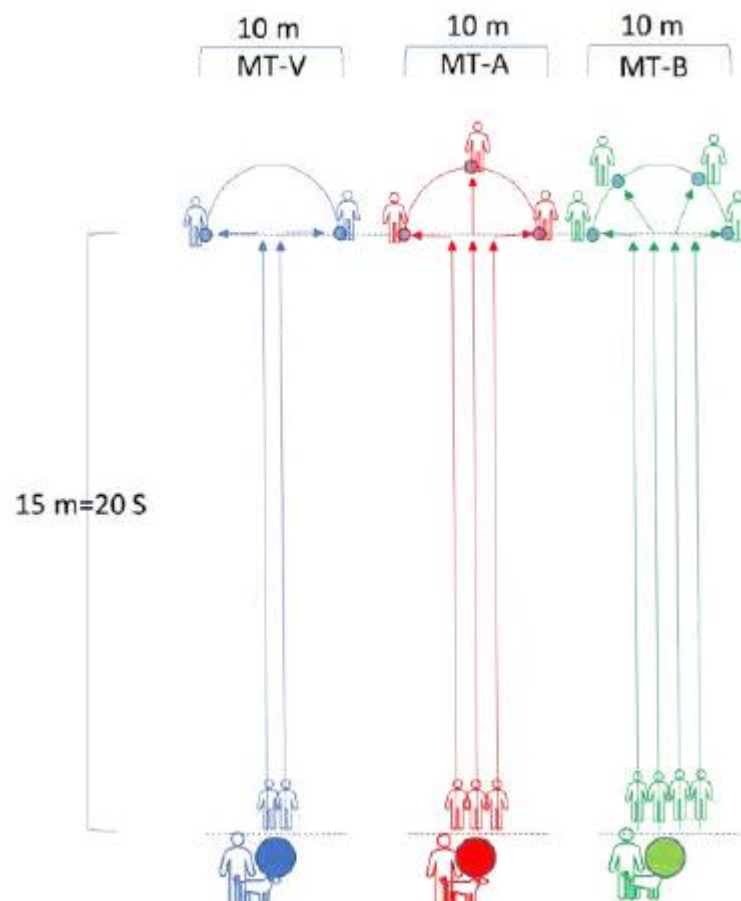
	oznaczanie i na polecenie sędziego, może opuścić swoją pozycję. Zakończenie oznaczania (zabranie/odwołanie w bliskiej odległości) zależy od przewodnika. Następnie pies jest odkładany na bok swobodnie, w odległości ok. 3 m od miejsca odnalezienia i powinien tam leżeć spokojnie i nie przeszkadzać podczas wydobywania pozoranta. Przewodnik pomaga w uwolnieniu osoby. Gdy tylko kryjówka zostanie wystarczająco otwarta, przewodnik zabiera psa i pozwala mu dojść do odnalezionego. Na polecenie sędziego pozorant opuszcza kryjówkę. Na kolejne polecenie sędziego przewodnik przyjmuje z psem pozycję zasadniczą na jedną komendę słowną lub optyczną. Oznaczanie oszczekiwaniami powinno trwać ok. 15 sekund. Potem następuje dalsza część pracy węchowej. Wykonanie ćwiczenia przy oznaczaniu bringselem, czy meldunkiem powinno być analogiczne.
Wykonanie	Przewodnik musi poruszać się na nartach turowych. Przewodnik kieruje pracą psa zgodnie ze swoją decyzją. Może opuścić pozycję startową tylko, gdy pies oddali się na min. 30 metrów, oznacza i/lub na polecenie sędziego. Sędzia decyduje, czy można wejść na obszar przeszukiwany, czy nie.
Ocena	Pierwsze fałszywe oznaczenie skutkuje utratą 40 punktów. Jeśli w terenie zostanie nieodnaleziony pozorant, egzamin nie może być zdany i maksymalny wynik wtedy, to 139 punktów.

8 Wykonanie i ocena MANTRAILING	
	Na wszystkich poziomach kolejność jest losowana przed rozpoczęciem pracy.
Ogólne	Można wykorzystać każdy teren. Wybór terenu należy do kierownika egzaminu. Ślad należy zarejestrować całkowicie przy pomocy GPS lub na mapie. Dla każdego psa należy ułożyć osobny ślad na oddzielnym terenie. Ścieżka śladu powinna być tak naturalna, jak to możliwe, dostosowana do terenu i powinna zawierać zmianę podłoża. Teren może być w okolicy wiejskiej, jak lasy, łąki, pola lub w spokojnej, mało ruchliwej okolicy zurbanizowanej i zawierać przejścia przez ścieżki lub ulice. Ułożony ślad, przed rozpoczęciem szukania, powinien być poprzecinany przez ślady postronnych osób, przynajmniej w okolicy miejskiej. Sędzia może wymagać, by ten warunek został spełniony (zdecydować o ułożeniu dodatkowych śladów zwodniczych). Z końca śladu pozorant jest zabierany przez pojazd i odwożony na to samo miejsce przed rozpoczęciem pracy psa. Samochód z pozorantem nie może przeciąć ułożonego śladu. Pozorantem nie może być osoba, która znajdowała się w miejscu układania śladu w ciągu ostatnich 14 dni. Pozorant musi zastosować się do otrzymanych wytycznych dotyczących trasy, iść normalnym krokiem i tempem, z określonego punktu startu. Początek śladu znajduje się w charakterystycznym miejscu (pojazd, przystanek, front budynku, skrzyżowanie, ławka itp.). Po krótkim postoju w punkcie startu pozorant idzie normalnym krokiem we wskazanym kierunku. Pozorant musi przekazać sędziemu lub kierownikowi egzaminu dokładny plan śladu ze wszystkim niezbędnymi informacjami, jak charakterystyczne punkty na trasie. W razie potrzeby trasa musi być zarejestrowana w urządzeniu GPS. Pozorant może być osobą znaną psu, ale nie członkiem rodziny przewodnika. Po ułożeniu śladu nie może się do niego zbliżyć na odległość mniejszą niż 2,5 km. Pozorant nie może mieć ze sobą jedzenia ani zabawek.

	Co najmniej 15 minut przed rozpoczęciem egzaminu pozorant jest dostarczany na koniec śladu zamkniętym pojazdem (zamknięte okna, wyłączona klimatyzacja) drogą okrężną, bez przecinania ścieżki śladu. Przy odnalezieniu na końcu śladu pozorant pozostaje bierny. Inne osoby znajdujące się w pobliżu powinny zachować odległość co najmniej 5 m od pozoranta.
Asystent/ pomocnik	Organizator zapewnia jednego asystenta/pomocnika dla przewodnika. Będzie on odpowiedzialny za bezpieczeństwo zespołu MT w miejscach publicznych (skrzyżowania, przejścia dla pieszych itp.). W razie może nieść przewodnikowi plecak lub wodę. Jeśli zespół MT zabiera ze sobą przedmiot do nawęszczenia, również może go nieść asystent. W żadnym wypadku asystent nie może być włączany w pracę poszukiwawczą psa lub komunikować się z przewodnikiem w tym zakresie.
Przedmiot do nawęszczenia	Używane są tylko przedmioty dobrze nasączone zapachem pozoranta. Przed położeniem śladu przedmioty muszą być trzymane przez pozoranta min. 1 godzinę blisko przy ciele lub w kieszeni spodni. Bezpośrednio przed układaniem śladu, pozorant wkłada przedmiot do nieużywanej, plastikowej torebki i zamyka ją (plombuje). Dodatkowo torebka jest wkładana do szklanego pojemnika z zakręcanym wieczkiem. Zamknięty i opisany pojemnik jest dostarczany kierownikowi egzaminu. Przed rozpoczęciem pracy przedmiot w pojemniku jest wręczany przewodnikowi. Do decyzji przewodnika należy czy zabiera przedmiot na ślad czy nie. Kierunek śladu ma być nieznanym.
Wykonanie	Przewodnik czeka z psem na wezwanie. Gotowy do pracy pies powinien być zapięty na linie o długości 5-10 m, a także mieć obrożę i szelki do pracy; praca może odbywać się tylko w szelkach. Przewodnik melduje się sędziemu z psem na smyczy w pozycji zasadniczej i informuje o rodzaju oznaczania pozoranta. Sędzia wyjaśnia sytuację i wskazuje pole startowe, po którym przewodnik może się swobodnie przemieszczać. W tym momencie zaczyna być mierzony czas pracy. Do decyzji przewodnika należy, czy przygotuje psa do pracy przed meldunkiem czy później po ewentualnym rytuale startowym, kosztem biegnącego już czasu. Nawęszczenie odbywa się z przedmiotu pozoranta dostarczonego przewodnikowi przez kierownika egzaminu na polecenie sędziego. Pies musi samodzielnie lub na komendę słowną podjąć ślad na starcie, a następnie podążać nim w sposób ciągły i celowy. W mantrailingu taktyka służy do oceny sytuacji i zebrania informacji o zaginionym, a także ich wykorzystania do wypracowania śladu. Przewodnik powinien mieć obraz sytuacji, z uwzględnieniem pogody, prądów termicznych i lokalnych uwarunkowań terenu pracy. Na podstawie uzyskanych informacji musi być w stanie ocenić sytuację. O wybranej strategii informuje sędziego, o ewentualnych zmianach również. Jeśli pies nie podejmie śladu, zespół może nadal próbować go podjąć kosztem czasu, ale sędzia może przerwać pracę, jeśli jest oczywiste, że pies odmawia pracy lub nie jest w stanie rozwiązać zadania. Sędzia podąża za zespołem w rozsądnej odległości. Przewodnik może robić przerwy, które wliczają się do całości czasu pracy. Przewodnik może oczyścić psu głowę, oczy, nos i dać mu wody w trakcie pracy. Podczas oznaczania jakiegokolwiek wpływ przewodnika i/lub pozoranta jest zabroniony.

	Pies musi oznaczyć pozoranta wyraźnie, samodzielnie, kierunkowo i bez żadnej pomocy ze strony przewodnika w zgłoszony wcześniej sędziemu sposób. Powtórne wysłanie psa jest dozwolone, jeśli pies za pierwszym razem nie poszedł śladem z powodu warunków pogodowych lub wietrznych. Egzamin kończy się po odnalezieniu pozoranta, przerwaniu pracy przez przewodnika lub sędziego albo gdy skończył się czas. Na koniec przewodnik odmeldowuje się, a sędzia podaje ocenę.
Ocena	Sędzia jest uprawniony do poruszania się na śladzie pojazdem (skuter lub inny podobny). Transport sędziego i ew. pojazdu pomiędzy śladami leży po stronie organizatora. Sędzia ocenia podjęcie śladu, pracę i podążanie śladem, a także samodzielność oznaczenia pozoranta. Wymagane jest właściwe prowadzenie psa na starcie, właściwa praca linką w czasie rozwiązywania śladu, a także zwracanie uwagi na ruch uliczny. Pies powinien prezentować pozytywne nastawienie podczas pracy poszukiwawczej. Podążanie czy trzymanie się śladu oznacza, że pies idzie ścieżką śladu tak konsekwentnie i celowo, jak to możliwe albo że zdecydowana i samodzielna praca jest widoczna w czasie całego śladu. Odchylenia od ścieżki nie są błędem, dopóki pies jest w stanie samodzielnie kontynuować pracę na śladzie. Przewodnik musi w czasie całego egzaminu dbać szczególnie o: - monitorowanie całego układu śladu, - współpracę i komunikację z psem; czytanie psa, - właściwą pracę linką, - utrzymywanie kontaktu z asystentem. Sędzia ocenia, czy przewodnik potrafi prawidłowo przeanalizować sytuację na podstawie dostępnych informacji i obserwacji psa, a także czy konsekwentnie realizuje podjęte decyzje. Ocenie podlega również sposób, w jaki przewodnik wprowadza psa na ślad, w tym – w razie potrzeby – ponowne podanie przedmiotu do nawęszczenia. Kluczowa jest także zdolność przewodnika do rozpoznania momentu, w którym pies traci trop (np. na skrzyżowaniu) i odpowiednie pokierowanie psa w miejsce, gdzie możliwe jest jego ponowne podjęcie. W przypadku, gdy pies zgubi ślad, przewodnik ma prawo wrócić z nim do miejsca, w którym – jego zdaniem – pies ostatnio pewnie podążał śladem, celem umożliwienia psu ponownego jego odnalezienia. Należy mieć na uwadze, że wszelkie działania podejmowane w tym zakresie odbywają się kosztem dostępnego czasu pracy. Warto uwzględnić, że warunki atmosferyczne, w szczególności wiry powietrzne, mogą powodować, że pies wykryje ślad zapachowy kilka metrów od faktycznego przebiegu trasy śladu. Nie jest to traktowane jako błąd, o ile pies utrzymuje prawidłowy kierunek zgodny z trasą przejścia pozoranta. Ślad może również przebiegać równoległymi drogami lub ulicami – podążanie przez psa taką alternatywną trasą nie jest błędem, jeżeli ostatecznie prowadzi do odnalezienia pozoranta. Jeśli pozorant skręci w lewo na skrzyżowaniu, a później w prawo w następną ulicę, dozwolone jest, by pies najpierw poszedł prosto przed siebie, a potem dostając zapach od lewej, podążył tam. Na skrzyżowaniach lub rozwidleniach ulic zapach może przenosić się do tuneli i zaułków. Pies może przeszukiwać je pojedynczo, do czasu odnalezienia śladu pozoranta i podjęcia dalszego tropienia.

	Podobnie na zakrętach, zapach może być przeniesiony do przodu, szczególnie, gdy przeważa wiatr wiejący od tyłu. W takich przypadkach pies może wyjść poza punkt zakrętu. Jeżeli przewodnik rozpozna, że pies przekroczył punkt załamania trasy, może przerwać dalsze poszukiwania w tym kierunku i skorygować działania. Zmniejszenie intensywności pracy poszukiwawczej, a także spadek motywacji (zmniejszenie zainteresowania śladem i/lub konieczność częstego zachęcania do pracy) wpływają na ocenę końcową. Prędkość psa i pozycja nosa są sprawami drugorzędnymi i nie wpływają na ocenę lub zdanie egzaminu. Przewodnik musi być w stanie dopasować tempo pracy psa do warunków ruchu ulicznego i zachowania bezpieczeństwa. Jeśli pies prowadzi przewodnika w absolutnie niewłaściwym kierunku, egzamin jest przerywany. Sędzia może przerwać egzamin w każdym momencie, jeśli jest przekonany, że pies nie może samodzielnie kontynuować pracy. Jeśli pies odnajduje pozoranta tylko z dużą pomocą przewodnika, egzamin jest przerywany. Jeśli czas pracy zostanie przekroczony, egzamin jest oceniany na 0 punktów. Ocena oznaczania Oceniane jest, czy pies konkretnie i bez ingerencji przewodnika znajduje i wyraźnie identyfikuje pozoranta. Przewodnik musi jasno rozpoznać oznaczenie i konkretnie zidentyfikować osobę zaginioną. Poprzez sygnały głosem i ręką przewodnik musi jasno wyraźnie zasygnalizować sędziemu, że pies oznacza. Jeśli pies nie oznaczy wcale lub oznaczy niejednoznacznie lub oznaczy niewłaściwą osobę, egzamin jest uznaje się za niezdany. Każde naruszenie przestrzeni osobistej pozoranta przez psa (np. skakanie, gryzienie, szarpanie) skutkuje odpowiednim obniżeniem oceny.
Dyskryminacja zapachu	Na początku każdego ćwiczenia dyskryminacji zapachu pomocnicy przekazują swoje przedmioty zapachowe sędziemu, który wybiera konkretny przedmiot po rozstawieniu pomocników. Przedmioty zapachowe muszą być opisane w neutralny sposób (np. literami lub cyframi) tak, by przewodnik nie mógł dopasować przedmiotu do osoby. Liczba pomocników: MT-V – 2 MT-A – 3 MT-B – 4

Pomocnicy startują z oznaczonej linii wyjściowej i idą ok. 15 metrów (20 kroków) równoległe do siebie, w tym samym tempie do kolejnej oznaczonej linii, skąd rozchodzą się na oznaczone pozycje w półkole o promieniu 5 metrów zgodnie z poziomem egzaminu. Stają spokojnie, tyłem do punktu startu i tam pozostają. Na polecenia sędziego przewodnik przygotowuje psa do pracy. Sędzia daje przewodnikowi przedmiot zapachowy, należący do jednej z osób z grupy. Przewodnik odpina psa ze smyczy i wysyła go jedną komendą słowną i/lub optyczną w kierunku widocznych osób stojących tyłem, 20 kroków przed nim. Pies musi podejść do stojących osób bezpośrednio i oznaczyć właściwą osobę. Oznaczenie musi być wykonane we wcześniej zgłoszony sposób. Przewodnik zgłasza oznaczenie, na polecenie sędziego podchodzi do psa i kończy oznaczanie. Decyzja o sposobie zakończenia oznaczania (zabranie/odwołanie psa) należy do przewodnika. Miejscem do wykonania tego ćwiczenia może być plac treningowy, łąka, parking lub miejsce o podobnym charakterze.

8.1 RH-MT V Mantrailing – egzamin wstępny		maks. 100 pkt
Ćwiczenia	Podjęcie śladu	10 pkt
	Podążanie i trzymanie się śladu	40 pkt
	Lokalizacja i oznaczenie pozoranta	40 pkt
	Dyskryminacja zapachu	10 pkt
Rodzaj i długość śladu	1000 kroków/ok. 500m; 2 zmiany kierunku, 1 zmiana podłoża i 1 skrzyżowanie dróg i/lub ścieżek	

Wiek śladu	60 minut
Czas pracy	20 minut
Ocena	Sędzia może przerwać pracę w każdym momencie, jeśli jest przekonany, że pies nie jest w stanie samodzielnie jej kontynuować. Jeśli pozorant nie zostanie odnaleziony, egzamin jest niezdany.

8.1 RH-MT A		Mantrailing - klasa A	maks. 200 pkt
Ćwiczenia	Podjęcie śladu		20 pkt
	Podążanie i trzymanie się śladu		70 pkt
	Zachowanie przewodnika		20 pkt
	Taktyka i praca zespołowa		20 pkt
	Lokalizacja i oznaczenie pozoranta		50 pkt
	Dyskryminacja zapachu		20 pkt
Rodzaj i długość śladu	2000 kroków/ok. 1000m; 3 zmiany kierunku, minimum 1 zmiana podłoża, 1 skrzyżowanie, 1 pozorant zwodniczy siedzący/leżący na śladzie (między 600 a 800 m) przed końcem		
Wiek śladu	4 godziny		
Czas pracy	45 minut		
Ocena	Sędzia może przerwać pracę w każdym momencie, jeśli jest przekonany, że pies nie jest w stanie samodzielnie jej kontynuować. Jeśli pozorant nie zostanie odnaleziony, egzamin jest niezdany.		

8.1 RH-MT B		Mantrailing - klasa B	maks. 200 pkt
Ćwiczenia	Podjęcie śladu		20 pkt
	Podążanie i trzymanie się śladu		70 pkt
	Zachowanie przewodnika		20 pkt
	Taktyka i praca zespołowa		20 pkt
	Lokalizacja i oznaczenie pozoranta		50 pkt
	Dyskryminacja zapachu		20 pkt
Rodzaj i długość śladu	4000 kroków/ok. 2000 m. Minimum 4 zmiany kierunku, 2 skrzyżowania ulic, minimum 1 zmiana podłoża. Teren zurbanizowany/otwarty: 50/50%.		
Wiek śladu	6 godzin		
Czas pracy	60 minut		
Ocena	Sędzia może przerwać pracę w każdym momencie, jeśli jest przekonany, że pies nie jest w stanie samodzielnie jej kontynuować. Jeśli pozorant nie zostanie odnaleziony, egzamin jest niezdany.		

9 Wykonanie i ocena WODA	
Ogólne	Pies podczas egzaminu musi być ubrany w kamizelkę do pracy wodnej lub kapok z wygodną rączką. Kamizelki poszukiwawcze są niedozwolone. Do przeprowadzenia ćwiczeń powinno zostać wybrane miejsce, w którym linia brzegowa zmusza psa do pływania w większej części ćwiczenia, ale umożliwia łatwe wyjście z wody. Wszystkie osoby w wodzie lub na łodzi muszą być ubrane w kombinezon piankowy (piankę) lub kapok. Przewodnik jest ubrany w piankę lub kapok, a pies w kapok lub wygodną kamizelkę/szorki.

	Egzamin z części wodnej zawsze zaczyna się od pływania na dystansie jako testu wytrzymałości, które może być przeprowadzane jako ćwiczenie grupowe, czyli w jednym czasie może płynąć więcej psów. Przed rozpoczęciem następnych zadań, pies musi mieć minimum 60-minutową przerwę.
--	---

9.1 RH-W V		Praca wodna – egzamin wstępny	maks. 100 pkt
Ćwiczenia	Przynoszenie liny – start z brzegu		30 pkt
	Holowanie osoby – start z brzegu		70 pkt
9.1.1 Przynoszenie liny – start z brzegu			
Miejsce	Pomocnik na desce surfingowej, SUP Lina długości ok 30 m		
Dozwolone komendy	Dowolna słowna i optyczna komenda		
Wykonanie	Pomocnik na desce znajduje się na wodzie, ok. 25 m od brzegu. Przewodnik jest na brzegu z psem w pozycji zasadniczej. Na polecenie przewodnika pies płynie do pomocnika. Pomocnik podaje jeden koniec liny psu do pyska. Pies zbierze linę w pysku i ciągnie pomocnika na plażę.		
Ocena	Puszczanie liny odpowiednio obniża ocenę. Jeśli pies przerwie ćwiczenie przez wypuszczenie liny, ale samodzielnie ją podejmie jeszcze raz, ocena jest obniżana o dwa stopnie. Jeśli pies nie dostarczy liny do przewodnika, nawet po dodatkowej komendzie (obniżenie oceny o dwa stopnie) – ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów.		
9.1.2 Holowanie osoby – start z brzegu			
Miejsce	Pomocnik w wodzie ubrany w piankę.		
Dozwolone komendy	Dowolne, powtarzane komendy słowne i optyczne		
Wykonanie	Osoba, która udaje, że się topi i wzywa pomocy znajduje się w wodzie, 25 m od brzegu. Na polecenie przewodnika pies płynie do tej osoby. Gdy tylko pozorant może złapać się za kapok bądź kamizelkę psa, pies samodzielnie holuje go do brzegu. Gdy tylko pozorant osiągnie brzeg, przewodnik wchodzi do wody i idzie do niego, by się nim zaopiekować.		
Ocena	Jeśli pies nie płynie prosto do pozoranta lub nie wraca bezpośrednio na brzeg, ocena jest odpowiednio obniżana. Jeśli pies nie doholuje pozoranta, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów.		

9.2	RH-W A	Praca wodna - klasa A	maks. 200 pkt
Ćwiczenia	Zaniesienie przedmiotu ratunkowego - start z brzegu: lina, dystans 25 m		20 pkt
	Holowanie pozoranta, start z brzegu: kamizelka, dystans 25 m		60 pkt
	Zaniesienie przedmiotu ratunkowego - start z łodzi: lina, dystans 25 m		20 pkt
	Holowanie pozoranta, start z łodzi: kamizelka, dystans 25 m		60 pkt
	Holowanie uszkodzonej łodzi; łódź wiosłowa, dystans 25 m		40 pkt
9.2.1	Zaniesienie przedmiotu ratunkowego, start z brzegu: lina, dystans 25 m		
Miejsce	Łódź ze sternikiem oraz pomocnik w piance; przedmiot ratunkowy z liną długości ok. 30 m		

Dozwolone komendy	1 słowna i/lub optyczna komenda do "zanieś przedmiot do tonącego" 1 słowna i/lub optyczna komenda do puszczenia
Wykonanie	Łódka wiosłowa ze sternikiem znajduje się na wodzie, ok. 25 m od brzegu. Przewodnik podaje psu do pyska końcówkę liny o długości ok. 30 m. Na polecenie przewodnika pies płynie do łódki i podaje końcówkę liny sternikowi. Podczas gdy przewodnik ściąga łódkę do brzegu, pies płynie obok łodzi. Gdy tylko łódź osiągnie brzeg, przewodnik przywołuje psa do siebie.
Ocena	Błędy w trzymaniu liny, upuszczanie jej, a także błędy w trakcie towarzyszenia łodzi odpowiednio obniżają ocenę. Jeśli pies nie dostarczy liny sternikowi, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów.
9.2.2 Holowanie pozoranta, start z brzegu: kamizelka, dystans 25 m	
Miejsce	Pomocnik w wodzie ubrany w piankę.
Dozwolone komendy	Dowolne, powtarzane komendy słowne i optyczne
Wykonanie	Osoba, która udaje, że się topi i wzywa pomocy znajduje się w wodzie, 25 m od brzegu. Na polecenie przewodnika pies płynie do tej osoby. Gdy tylko pozorant może złapać się za kapok bądź kamizelkę psa, pies holuje go do brzegu. Dozwolone są dowolne, powtarzalne komendy słowne i/lub optyczne. Gdy tylko pies z pozorantem osiągną brzeg, przewodnik wchodzi do wody i idzie do pozoranta by się nim zaopiekować.
Ocena	Jeśli pies nie płynie prosto do pozoranta lub nie wraca bezpośrednio na brzeg, ocena jest odpowiednio obniżana. Jeśli pies nie doholuje pozoranta, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów.
9.2.3 Zanieś przedmiotu ratunkowego, start z łodzi: lina, dystans 25 m	
Miejsce	Łódź motorowa ze sternikiem; łódka wiosłowa ze sternikiem, lina długości ok.30 m
Dozwolone komendy	1 komenda słowna lub optyczna na wskoczenie do wody 1 komenda słowna lub optyczna na „płyn do łodzi wiosłowej” 1 komenda słowna lub optyczna na „płyn z powrotem”
Wykonanie	Zespół ratowniczy znajduje się na łodzi motorowej. Na wodzie, w odległości ok. 25 m znajduje się łódka wiosłowa ze sternikiem. Na polecenie przewodnika pies wskakuje do wody. Przewodnik podaje psu do pyska końcówkę liny o długości ok. 30 m. Na polecenie przewodnika pies płynie do łódki wiosłowej i podaje końcówkę liny sternikowi. Podczas gdy przewodnik ściąga łódkę w kierunku swojej łodzi, pies płynie obok łódki wiosłowej. Gdy tylko łódka wiosłowa znajdzie się w zasięgu motorówki, pomocnik przejmuje łódkę i zabezpiecza ją. Przewodnik woła psa do siebie. Pies płynie do motorówki, a przewodnik pomaga mu wydostać się na pokład.
Ocena	Błędy w trzymaniu liny, upuszczanie jej, błędy w trakcie towarzyszenia łodzi, pływanie z powrotem do łodzi, z której pies wyskoczył, a także niedociągnięcia/błędy podczas wskakiwania do wody i podczas wciągania do łodzi odpowiednio obniżają ocenę. Jeśli pies nie dostarczy liny sternikowi, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów.
9.2.4 Holowanie pozoranta, start z łodzi: kamizelka, dystans 25 m	
Miejsce	Łódź motorowa ze sternikiem. Pomocnik w wodzie ubrany w piankę.
Dozwolone komendy	Dowolne, powtarzane komendy słowne i optyczne
Wykonanie	Zespół ratowniczy znajduje się na łodzi motorowej. Osoba, która udaje, że się topi i wzywa pomocy znajduje się w wodzie, 25 m dalej. Na polecenie przewodnika pies wskakuje do wody i płynie do tej osoby.

	Gdy tylko pozorant może złapać się za kapok bądź kamizelkę psa, pies samodzielnie holuje go do łodzi z przewodnikiem. Gdy tylko pies z ratowaną osobą znajdą się w zasięgu, pomocnik przejmuje dalszą opiekę nad pozorantem. Przewodnik woła psa do siebie. Pies płynie do niego, a przewodnik pomaga mu wydostać się na pokład.
Ocena	Jeśli pies nie płynie prosto do pozoranta, nie wraca bezpośrednio lub występują jakieś błędy podczas wskakiwania do wody, płynięcia z powrotem do łodzi i podczas wciągania do łodzi, ocena jest odpowiednio obniżana. Jeśli pies nie doholuje pozoranta, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów.
9.2.5 Holowanie uszkodzonej łodzi; łódź wiosłowa, dystans 25 m	
Miejsce	Łódź wiosłowa ze sternikiem; ok. 3-metrowa lina holownicza, wzmocniona na końcu, umocowana do łodzi
Dozwolone komendy	Dowolne, powtarzane komendy słowne i optyczne
Wykonanie	Dryfująca łódka z leżącym bezradnie sternikiem znajduje się ok. 25 od brzegu. Na polecenie przewodnika pies płynie do dryfującej łódki. Pies powinien samodzielnie odszukać zwisającą linę holowniczą, podjąć ją do pyska i doholować do brzegu. Gdy tylko łódź osiągnie brzeg, przewodnik wydaje komendę do puszczenia liny i przejmuje opiekę nad sternikiem.
Ocena	Jeśli pies nie płynie prosto do łodzi, nie łąpie szybko liny i nie wraca prosto do brzegu, ocena jest odpowiednio obniżana. Jeśli pies nie doholuje łódki, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów.

9.3	RH-W B	Praca wodna - klasa B	maks. 200 pkt
Ćwiczenia	Zaniesienie przedmiotu ratunkowego, start z brzegu: lina, dystans 40 m		20 pkt
	Holowanie pozoranta, start z brzegu: kamizelka, dystans 40 m		60 pkt
	Zaniesienie przedmiotu ratunkowego, start z łodzi: lina, dystans 40 m		20 pkt
	Holowanie pozoranta, start z łodzi: kamizelka, dystans 40 m		60 pkt
	Holowanie uszkodzonej łodzi; łódź wiosłowa, dystans 40 m		40 pkt
9.3.1 Zaniesienie przedmiotu ratunkowego - start z brzegu, dystans 40 m			
Miejsce	Łódź ze sternikiem oraz pomocnik w pianie; przedmiot ratunkowy z liną		
Dozwolone komendy	1 słowna i/lub optyczna komenda „zanieś przedmiot pozorantowi” 1 słowna i/lub optyczna komenda do puszczenia		
Wykonanie	Z łodzi płynącej równolegle do brzegu w odległości ok. 40 m, wypada do wody osoba, która udaje, że się topi. Sternik płynie dalej, nie zwracając na to uwagi. Przewodnik wrzuca do wody rzutkę ratowniczą/koło w kierunku tonącej osoby. Na polecenie przewodnika pies płynie do przedmiotu, łąpie go za linę i niesie do tonącego, który chwyta się przedmiotu. Pies samodzielnie holuje pozoranta do brzegu. Gdy tylko osiągną brzeg, przewodnik idzie do ratowanej osoby i udziela jej pomocy.		
Ocena	Błędy w trzymaniu liny czy upuszczanie jej, odpowiednio obniżają ocenę. Jeśli pies nie doholuje pozoranta, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów.		

9.3.2 Holowanie pozoranta, start z brzegu: kamizelka, dystans 40 m	
Miejsce	Łódź ze sternikiem oraz pomocnik w piance
Dozwolone komendy	Dowolne, powtarzane komendy słowne i optyczne
Wykonanie	Z łodzi płynącej równoległe do brzegu, w odległości ok. 40 m od niego wypada do wody osoba, która zachowuje się pasywnie. Sternik płynie dalej, nie zwracając na to uwagi. Na polecenie przewodnika pies płynie do tonącej osoby. Pies jest ubrany w kapok lub kamizelkę ratowniczą z uchwytem. Pozorant pozostaje pasywny do momentu, w którym pies zbliży się na odległość umożliwiającą mu złapanie uchwyty kamizelki psa. Następnie pies ciągnie pozoranta do plaży. Gdy tylko osiągną brzeg, przewodnik podchodzi do ratowanej osoby udzielić jej pomocy.
Ocena	Jeśli pies nie płynie prosto do pozoranta, nie wraca bezpośrednio do brzegu lub przeszkadza pozorantowi, ocena jest odpowiednio obniżana. Jeśli pies nie doholuje pozoranta lub zrani go, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów.
9.3.3 Zaniesienie przedmiotu ratunkowego, start z łodzi, dystans 40 m	
Miejsce	Łódź motorowa ze sternikiem, na niej zespół ratowniczy; łódka wiosłowa ze sternikiem, pomocnik w piance, przedmiot ratowniczy z liną
Dozwolone komendy	Dowolne, powtarzane komendy słowne i optyczne
Wykonanie	Zespół ratowniczy znajduje się na łodzi motorowej. Z łodzi płynącej równoległe do brzegu, w odległości ok. 40 m wypada do wody osoba, która udaje, że się topi. Sternik płynie dalej, nie zwracając na to uwagi. Przewodnik wrzuca przedmiot ratunkowy do wody w kierunku tonącej osoby. Na polecenie przewodnika pies wskakuje do wody, płynie do przedmiotu, łapie za przymocowaną linę i niesie go do tonącego, który się go chwyta. Pies samodzielnie holuje pozoranta do łodzi ratowniczej. Gdy tylko pies z ratowaną osobą znajdą się w zasięgu, pomocnik przejmuje pozoranta i zajmuje się nim. Przewodnik woła psa do siebie. Pies płynie do niego, a przewodnik pomaga mu wydostać się na pokład.
Ocena	Błędy w podejmowaniu liny, upuszczanie jej, zawracanie do łodzi, z której pies wyskoczył, a także niedociągnięcia podczas wskakiwania do wody i podczas wciągania do łodzi odpowiednio obniżają ocenę. Jeśli pies nie doholuje pozoranta, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów.
9.3.4 Holowanie pozoranta, start z łodzi: kamizelka, dystans 40 m	
Miejsce	Łódź motorowa ze sternikiem, łódka wiosłowa ze sternikiem, pomocnik ubrany w piankę.
Dozwolone komendy	Dowolne, powtarzane komendy słowne i optyczne
Wykonanie	Zespół ratowniczy znajduje się na łodzi motorowej. Z łodzi płynącej równoległe do brzegu, w odległości ok. 40 m wypada do wody osoba, która zachowuje się pasywnie. Sternik płynie dalej, nie zwracając na to uwagi. Na polecenie przewodnika pies wskakuje do wody i płynie do pozoranta. Gdy tylko pozorant może złapać się za kapok bądź kamizelkę psa, pies samodzielnie holuje go do łodzi z przewodnikiem. Gdy tylko pies z ratowaną osobą znajdą się w zasięgu, pomocnik przejmuje dalszą opiekę nad pozorantem. Przewodnik woła psa do siebie. Pies płynie do niego, a przewodnik pomaga mu wydostać się na pokład.

Ocena	Jeśli pies nie płynie prosto do pozoranta, nie wraca bezpośrednio do motorówki, zawraca do łodzi, z której wyskoczył lub występują niedociągnięcia podczas wskakiwania do wody i podczas wciągania do łodzi odpowiednio obniżają ocenę. Jeśli pies nie doholuje pozoranta lub zrani go, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów.
9.3.5 Transport uszkodzonej łodzi; łódź wiosłowa, dystans 40 m	
Miejsce	Łódka z co najmniej 2 osobami na pokładzie; ok. 5-metrowa lina holownicza, wzmocniona na końcu, umocowana do łodzi. Oznaczony punkt startowy na brzegu.
Dozwolone komendy	Dowolne, powtarzane komendy słowne i optyczne
Wykonanie	Zespół znajduje się na łodzi motorowej ok. 40 m od punktu zaznaczonego na brzegu. Na polecenie przewodnika pies wskakuje do wody. Przewodnik podaje psu do pyska linę holowniczą, zamocowaną do łodzi. Pies ciągnie łódź do wyznaczonego na brzegu punktu. Gdy tylko łódź osiągnie brzeg, pomocnik zajmuje się jej przycumowaniem. Przewodnik odwołuje psa do siebie, pies płynie z powrotem do łodzi, a przewodnik wciąga go na łódź lub na nabrzeże.
Ocena	Jeśli pies nie płynie prosto do wyznaczonego punktu, nie łąpie szybko liny, ocena jest odpowiednio obniżana. Jeśli łódź nie dotrze do punktu, ale więcej niż połowa dystansu zostanie pokonana, ćwiczenie jest oceniane na niedostatecznie. Jeśli pokonana została mniej niż połowa dystansu, ćwiczenie jest oceniane na 0 punktów.